

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

**PIERĀDĪŠANAS NASTAS PĀRLIKŠANA
KRIMINĀLPROCESOS PAR NOZIEDZĪGI IEGŪTU
LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJU**

BAKALĀURA DARBS

Autors: Roberts Gudermanis
Studenta apliecības Nr.: rg17024
Darba vadītājs: Mg.iur. Jānis Maizītis

RĪGA 2021

ANOTĀCIJA

Noziedzīgi nodarījumi, ņemot vērā mūsdienu tehnoloģisko attīstību, ekonomisko stabilitāti un pārvietošanās iespējas, ir kļuvuši starptautiski. To veikšanā lielā mērā ir iesaistīti pārrobežu noziedzīgie grupējumi, kuru dzinējspēks ir materiāla labuma iegūšana. Bieži vien līdzekļi, kas ir iegūti, izdarot noziedzīgu nodarījumu vienā valstī, tiek realizēti vai aizpludināti caur pavisam citām valstīm, tādējādi noziedzīgus līdzekļus padarot par šķietami legāliem. Jau vairākus gadus tas tiek uzskatīts par nopietnu draudu valstu ekonomiskajai izaugsmei, drošībai un politiskajai stabilitātei. Tiek ieviesti dažādi mehānismi šo nodarījumu ierobežošanai, taču arī noziedznieki spēj veiksmīgi pielāgoties tiesību aizsardzības iestāžu risinājumiem. Lai risinātu minēto problēmu, pēdējos gados ir izdarīti vairāki grozījumi Latvijas Republikas normatīvajos aktos, ar mērķi atvieglot šādu līdzekļu legalizēšanas pierādīšanu.

Bakalaura darbā apzināti kriminālprocesuālie pierādīšanas jautājumi, gan skatot tos vispārīgi, gan kontekstā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Darba gaitā veiktie secinājumi apkopoti secīgu tēžu veidā, ietverot gan secinājumus par pastāvošo regulējumu, gan norādes uz nepieciešamajiem pilnveidojumiem.

Atslēgvārdi: noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, pierādīšana, pierādīšanas pienākums, pierādīšanas standarts, pierādīšanas pienākuma pārņemšana

ANNOTATION

In the light of modern technological developments, economic stability and mobility, crime has become international. Heavily involved in carrying out the crimes are cross-border criminal groups that are driven by material gain. Often, the proceeds of crime gained in one country are realized or spilled through completely different countries, thus making the proceeds seemingly legal. For several years now, this has been seen as a serious threat to countries' economic growth, security and political stability. Various mechanisms are in place to limit these offenses, but criminals are also able to successfully adapt to law enforcement solutions. In order to solve the mentioned problem, in recent years several amendments have been made to the regulatory enactments of the Republic of Latvia, with the aim to facilitate the proof of money laundering.

The bachelor's thesis identifies criminal procedural issues of proof, both in general and in the context of money laundering. The conclusions made in the course of the work are summarized in the form of successive theses, including both conclusions about the existing regulation and references to the necessary improvements.

Keywords: money laundering, proof, burden of proof, standard of proof, transfer of burden of proof

SATURS

ANOTĀCIJA	2
ANNOTATION	3
IEVADS	5
1. KRIMINĀLPROCESUĀLĀ PIERĀDĪŠANA.....	7
1.1. Pierādīšanas pienākums	8
1.2. Pierādīšanas standarts	10
2. PIERĀDĪŠANAS PRIEKŠMETS KRIMINĀLPROCESOS PAR NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJU.....	16
2.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas objektīvās izpausmes	16
2.2. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas subjektīvās izpausmes.....	19
2.3. Nozieguma priekšmets lietās par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju	23
3. NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS PIERĀDĪŠANA	26
3.1. Fakta legālā prezumpcija	26
3.2. Mantas atzīšana par noziedzīgi iegūtu	28
3.3. Mantas noziedzīgas vai likumīgas izcelsmes pierādīšanas pienākums un tā pārņemšanas pieļaujamība	32
KOPSAVILKUMS	38
IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS	40

IEVADS

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija jeb naudas “atmazgāšana” pēdējos pāris gados izraisījusi plašu rezonansi sabiedrībā, gan Latvijas mērogā, gan starptautiskajā vidē. “Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana un ar to saistītā terorisma finansēšana un organizētā noziedzība joprojām ir būtiskas problēmas Eiropas Savienības mērogā, kas kaitē finanšu sektora integritātei, stabilitātei un reputācijai un apdraud Savienības iekšējo tirgu un iekšējo drošību.”¹ Laiku pa laikam pasaulē tiek nosaukti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apmēri, kuri pēc Starptautiskā Valūtas fonda aplēsēm veido 2-5% no pasaules iekšzemes kopprodukta. Legalizēto līdzekļu apmēri ik gadu ir skaitāmi miljardos euro un rada nopietnas bažas, tādējādi ierobežojot tautsaimniecības pilnvērtīgu izaugsmi.²

Eiropas Savienības dalībvalstīs noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir krimināli sodāms nodarījums. Taču starp dalībvalstīm ir vērojamas atšķirības legalizēšanas jēdziena izpratnē un soda sankciju piemērošanā par šo noziedzīgo nodarījumu. Šādas atšķirības rada riskus veiksmīgai starptautiskajai sadarbībai starp tiesību aizsardzības iestādēm, kā arī var novest pie noziedznieku darbības pārnesanas uz jurisdikcijām, kur sankcijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu ir iespējami maigākas.³

Attiecībā uz Latviju 2018. gadā tika publicēts Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu novērtēšanas ekspertu komitejas (Moneyval) ziņojums par laika posmu līdz 2017.gada novembrim. Ziņojumā analizēti Latvijā tajā brīdī spēkā esošie normatīvie akti un prakse noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomā, un tajā tika konstatētas vairāki riski, kuru novēršanai sniegtas rekomendācijas.⁴ Atbilstoši rekomendācijām, Latvijā tika veikti grozījumi Krimināllikumā, Kriminālprocesa likumā, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā un citos minētās jomas regulējošos normatīvajos aktos.

---

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2018/1673 par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu ar krimināltiesībām. Pieņemta 23.10.2018. [22.04.2021.]

² FKTK: Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana. Pieejams: <https://www.fktk.lv/klientu-aizsardziba/noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-noversana/> [22.04.2021.]

³ European parliament: Countering Money Laundering by Criminal Law. Pieejams: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/api/stages/report/current/theme/area-of-justice-and-fundamental-rights/file/countering-money-laundering-by-criminal-law> [22.04.2021.]

⁴ Council of Europe: Moneyval publishes a report on Latvia. Pieejams: <https://www.coe.int/en/web/moneyval/-/moneyval-publishes-a-report-on-latvia> [22.04.2021.]

Ņemot vērā minēto tēmas aktualitāti, un ieviestos normatīvo aktu grozījumus, bakalaura darba mērķis ir veikt sīkāku izpēti par grozījumu ietekmi uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kriminālprocesuālo pierādīšanu, aptverot problemātiskākos jautājumus kā pierādīšanas standarta pazemināšana un pierādīšanas nastas pārlikšana uz aizstāvību. Darba mērķa sasniegšanai tika izvirzīti uzdevumi:

- Analizēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas darbības un nozieguma priekšmetu;
- Izpētīt noziedzīgi iegūtu līdzekļu pierādīšanas procesu;
- Apzināt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomu regulējošo normatīvo aktu grozījumu ietekmi uz nevainīguma prezumpcijas principu.

Bakalaura darbā tika izmantotas sekojošās zinātniski pētnieciskās metodes:

- Analīzes metode, kuras ietvaros pētīti jomu regulējošie tiesību akti, izmantojot gramatisko, sistēmisko un teleoloģisko normu analīzes metodi;
- Salīdzinošā metode, izpētot citu valstu tiesības un to piemērošanas praksi;
- Loģiskā metode, izdarot patstāvīgus secinājumus no analizētajiem faktiem, un virzot tos uz darba mērķa sasniegšanu.

Darba struktūra aptver vispārīgu kriminālprocesuālā pierādīšanas pienākuma apskatu, tālāk virzot darba struktūru uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas pierādīšanas priekšmeta un tā pierādīšanas pienākuma izpēti.

1. KRIMINĀLPROCESUĀLĀ PIERĀDĪŠANA

Lai sasniegtu kriminālprocesa pamatzdevuma atrisinājumu – krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu, nav iespējams iztikt bez pierādīšanas. Kad kāds paveikts noziegums jau ir tiesībsargājošo iestāžu redzeslokā, tas jau ir uzlūkojams pagātnes formā kā jau noticis noziedzīgs nodarījums. “Noziegumu kā pagātnes notikumu var pierādīt tikai ar tagadnē atrodamu ziņu un faktu palīdzību.”⁵

Par pierādīšanu kriminālprocesā uzskatāma iesaistītās personas darbība, kas izpaužas kā pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo faktu esamības vai neesamības pamatošana, izmantojot pierādījumus.⁶ Pierādīšana sevī ietver trīs svarīgus vienlaikus konstatējamus aspektus, t.i. personas, kuras veic pierādīšanu, pašas pierādīšanas saturs un tajā izmantojamie tiesiskie līdzekļi. Attiecībā uz pirmo aspektu, par pierādīšanu atzīstama tikai tāda darbība, ko veic kriminālprocesa dalībnieki, t.i. personai ir jābūt iesaistītai kriminālprocesā noteiktā statusā.⁷ Līdz ar to par pierādīšanas subjektiem ir uzskatāmas visas kriminālprocesā iesaistītās personas, kurām ar Kriminālprocesa likumu uzlikts pienākums vai piešķirtas tiesības veikt pierādīšanu. No šī, un tiesību doktrīnās minētā, secināms, ka pierādīšanas īpatnības kriminālprocesā ir nošķiramas starp trīs dažādiem subjektiem:

- tie, kuriem pierādīšana ir pienākums, piemēram, kriminālprocesa veikšanai pilnvarotās amatpersonas;
- tie, kuriem pierādīšana ir tiesības, piemēram, cietušie, ja nav risināmi mantiskie jautājumi;
- tie, kuriem pierādīšana ir gan tiesības, gan pienākums atkarībā no tā, kādi pierādīšanas priekšmetā ietilpstoši fakti tiek pierādīti, piemēram, personas, kurām ir tiesības uz aizstāvību, cietušie, ja ir risināmi mantiskie jautājumi par kompensāciju un noziedzīgi iegūtas mantas atdošanu, un aizskartās mantas īpašnieki.⁸

---

⁵ Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010. – 212.lpp

⁶ Kriminālprocesa likums, 123.pants: LV likums. Pieņemts 21.04.2005.

⁷ Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 123. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. K. Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019. – 413.lpp

⁸ Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 126. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. K. Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019. – 425.lpp

1.1. Pierādīšanas pienākums

Ja pierādīšanas tiesības tiek tulkotas visai vienveidīgi – “kā tiesības izvirzīt kaut kādu apgalvojumu un pamatot to ar pierādījumiem nolūkā panākt labvēlīga nolēmuma pieņemšanu lietā”⁹, tad pierādīšanas pienākums ir jēdziens ar neviennozīmīgu izpratni. Viens no tā izpratnes veidiem raksturo pierādīšanas pienākumu “kā pienākumu kaut ko pierādīt noteiktam, konkrēti identificējamam adresātam, nolūkā pārliecināt to pieņemt atbilstīgu galīgo nolēmumu lietā.”¹⁰ Savukārt otrs izpratnes veids skata pierādīšanas pienākumu plašāk, ietverot tajā minēto galīgo nolēmumu pamatošanas pienākumu, piemēram, tiesneša pienākums spriedumā pamatot noteikto krimināltiesisko attiecību noregulējumu, motīvu daļā ietverot atsauci uz pierādījumiem, kas ir par pamatu attiecīgajam krimināltiesisko attiecību noregulējumam.¹¹ Šajā gadījumā arī pierādīšanas adresāts nav konkrēti identificējams, tas var būt arī jebkurš sabiedrības pārstāvis.¹²

Šī darba ietvaros pierādīšanas pienākums tiks skatīts tā pirmās izpratnes veidā “kā pienākums nodrošināt apstiprinājumu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo faktu esamībai/neesamībai, kas nepieciešams nolēmuma pieņemšanai”.¹³ Šāda izpratne tiek tulkota kā pierādīšanas nasta jeb *onus probandi*.

Autora ieskatā arī Kriminālprocesa likuma 126.pantā noteiktais, ka pierādīšanas pienākums pirmstiesas kriminālprocesā ir procesa virzītājam, bet tiesā – apsūdzības uzturētājam, sliecas tulkot pierādīšanas pienākumu tā pirmajā izpratnē kā *onus probandi*. Autora ieskatā par to liecina Kriminālprocesa likuma 48. un 49. pants, kurā noteikts, ka tiesa un tiesnesis kriminālprocesā darbojas kā procesa virzītāji. Turpretim Kriminālprocesa likuma 126. panta otrajā daļā paredzētais pierādīšanas pienākums tiesā ir piekritīgs apsūdzības uzturētājam, līdz ar to šajā pantā tiešā veidā netiek ietverts, piemēram, tiesas pienākums pamatot spriedumu.

Skatot detalizētāk, anglo-sakšu tiesībās arī pierādīšanas nastai var izšķirt divus atsevišķus institūtus – viens no tiem tiek saukts kā “pārliecināšanas nasta”, “galīgā pierādīšanas nasta”,

---

⁹ Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 104.lpp

¹⁰ Ibid.

¹¹ Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 126. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. K. Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019. – 425.lpp

¹² Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 104.lpp

¹³ Ibid.

“tiesiskā nasta” vai “galīgais pārliecināšanas pienākums”. Prof. Kristīne Strada-Rozenberga ir apkopojusi un salīdzinājusi anglo-sakšu tiesībās izplatītākos šī institūta formulējumus, taču neatkarīgi no piedāvāto definīciju nosacītās dažādības, to skaidrojums ir līdzīgs un visprecīzāk izteikts šādi: “Pārliecināšanas nastu var definēt kā tribunāla pārliecināšanas par strīdus lietai nozīmīga fakta patiesumu vai pietiekamu iespējamību nastu, kas tiek īstenota pamatojoties uz visiem lietā esošajiem pierādījumiem un nepieciešamā pierādīšanas standarta robežās.”¹⁴

Piedāvātajā skaidrojumā ir saredzamas atsauces uz pierādīšanas standartu, gan tiešā veidā, gan arī citāta daļā “(..) pārliecināšanas par (..) fakta patiesumu vai pietiekamu iespējamību (..)”. No tā secināms, ka “galīgais pārliecināšanas pienākums” var tikt īstenots, piemērojot dažādus pierādīšanas standartus. Taču plašāk šis jautājums tiks apskatīts tālāk šajā darba nodaļā, gan citā nodaļā, kur to būtu lietderīgāk skatīt kopsakarā ar konkrētu pierādīšanas subjektu.

Savukārt otrs institūts anglo-sakšu tiesību literatūrā tiek nosacīti apzīmēts kā “pierādījumu iesniegšanas nasta”. Autors pievienojas viedoklim, ka šis institūts nav tiešā veidā saistāms ar pierādīšanas nastu, jo šī pienākuma īstenošanas rezultātā neveidojas pārliecība par kādas lietas ietvaros konstatējama fakta atbilstību patiesībai. “Pierādījumu iesniegšanas nasta” uzliek pienākumu konkrētas lietas ietvaros izraisīt strīdus jautājumu¹⁵, līdz ar to šis institūts tiek saukts arī kā “jautājuma ierosināšanas pienākums”.¹⁶ Tādējādi “galīgais pārliecināšanas pienākums” paredz pienākumu gan izvirzīt pierādāmo tēzi, gan to pamatot ar pierādījumiem, tad “jautājuma ierosināšanas pienākums” uzliek tikai pienākumu ierosināt skatīt kādu jautājumu, dažkārt sniedzot tam sākotnēju pamatojumu, taču ne pierādīt pilnībā.¹⁷

Viens no atbilstošākajiem skaidrojumiem terminam “pierādīšanas standarts” nosaka, ka “termins “pierādīšanas standarts” (*standart of proof*) attiecas uz to līmeni vai pakāpi, kādā jātiek īstenotai pierādīšanas nastai. Tas ir pārliecības vai iespējamības līmenis, ko pierādījumiem jārada fakta izlēmēju prātā; tas ir standarts, kādā fakta izlēmējiem ar pierādījumu starpniecību jātiek pārliecinātiem no tās strīdus puses, uz kuru gulstas pierādīšanas nasta”¹⁸.

Prof. Kristīne Strada-Rozenberga savā darbā “Pierādīšanas teorija kriminālprocesā” šim skaidrojumam piebilst, ka “pierādīšanas standarts ir vienāds visās lietās un tam vajadzētu būt

---

¹⁴ Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 124.lpp

¹⁵ Ibid. 129.lpp

¹⁶ Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 126. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. K. Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019. – 426.lpp

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Strada-Rozenberga K., Pierādīšanas teorijas pamatjēdzienu problemātika, 2002, 150.lpp.

nostiprinātam likumā”¹⁹. Taču šī darba autora ieskatā šāds apgalvojums varētu būt neatbilstošs situācijai 2021. gadā. Minētajā pierādīšanas standarta skaidrojumā ir jāpievērš uzmanība tam, ka pierādīšanas standarts tiek attiecināts uz to līmeni, kādā jāīsteno tieši pierādīšanas nasta. Un ņemot vērā iepriekš šajā darbā atspoguļoto pierādīšanas nastas izpratnes dažādību, atsevišķos gadījumos, kas tiks skatīti tālākās šī darba nodaļās, ir nepieciešams nošķirt, vai konkrēts pierādīšanas standarts tiek attiecināts uz pierādīšanas nastu tās “galīgā pārliecināšanas pienākuma” izpausmē vai tomēr tas tiek attiecināts arī uz pierādīšanas nastu tās “jautājuma ierosināšanas pienākuma” izpausmē, un vai uz katru no šiem institūtiem pierādīšanas standarts tiešām ir vienāds.

1.2. Pierādīšanas standarts

Šobrīd pierādīšanas standarts Kriminālprocesa likumā ir regulēts vairākos tā pantos. 19.panta trešajā daļā noteikts, ka “visas saprātīgas šaubas par vainu, kuras nav iespējams novērst, jāvērtē par labu personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību”²⁰, 124.panta piektajā daļā noteikts, ka “pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļu uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā izslēgtas jebkādas saprātīgas šaubas par to esamību vai neesamību”²¹, savukārt šī paša panta sestā daļā paredz, ka “Kriminālprocesā un procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme”²².

Kriminālprocesa likuma 19.pantā un 124.panta piektajā daļā paredzētais atspoguļo pierādīšanas standartu “ārpus šaubām”.²³ Taču autora ieskatā, precizitātes labad un izrietoši gan no Kriminālprocesa likuma 19.pantā, gan 124.panta piektajā daļā ietvertā vārdu savienojuma “saprātīgas šaubas”, šis pierādīšanas standarts būtu apzīmējams kā “ārpus saprātīgām šaubām”.

Ņemot vērā minēto, ir nepieciešams nošķirt šaubas kā tādas no saprātīgām šaubām. Norādāms, ka atziņas par šo nav viennozīmīgi vienprātīgas. Profesore K. Strada-Rozenberga šo pierādīšanas standartu vērtē kā izpildītu atbilstoši, ja par tā patiesumu tiesnesim nav

---

¹⁹ Strada-Rozenberga K., Pierādīšanas teorijas pamatjēdzienu problemātika, 2002, 151.lpp

²⁰ Kriminālprocesa likums, 19.pants: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [21.04.2021.]

²¹ Kriminālprocesa likums, 124.pants: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [21.04.2021.]

²² Kriminālprocesa likums, 124.pants: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [21.04.2021.]

²³ Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 124. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. K. Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019. – 418.lpp

saglabājušās šaubas, taču izteikti nenodalot saprātīgas šaubas no šaubām kā tādām. Komentējot Kriminālprocesa likuma 19.pantu, profesore K. Strada-Rozenberga norāda, ka “saprātīgas šaubas ir tādas šaubas, kuras ir objektīvi pamatojamas”²⁴, paskaidrojot to tādējādi, ka “(..) šaubas, kas ir “nesaprātīgas” (objektīvi nepamatotas), tāpat nav un nebūs ņemamas vērā.”²⁵ Profesore arī norāda uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2016.gada 9.marta Direktīvu 2016/343 par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā, norādot, ka kaut arī minētajā direktīvā vārds “saprātīgas” netiek lietots, tas nerada atšķirību ar šobrīd Kriminālprocesa likumā ietvertu formulējumu jau minētā iemesla dēļ.²⁶

Jāpiemin arī, ka minētā direktīva Latvijā tika ieviesta ar 2018.gada 27.septembra grozījumiem Kriminālprocesa likumā.²⁷ Šo grozījumu sākotnējā projektā tika piedāvāts 19.panta trešajā daļā izslēgt vārdu “saprātīgas”, likumprojekta anotācijā norādot, ka Eiropas Komisijas ekspertu tikšanās laikā par Direktīvas 2016/343 ieviešanas procesu skaidroja, ja nacionālajā regulējumā vārds “saprātīgs” paliek, tad tas ir pieņemami attiecībā uz tādu regulējumu, kas attiecas uz pierādīšanas standarta jautājumu. Savukārt, ja tas vienlaikus vai atsevišķi skar jautājumu par personas vainu, tad uzskatāms, ka vārds "saprātīgs" sašaurina Direktīvas 2016/343 6. pantā noteiktās "visas šaubas". Līdz ar to nacionālajā regulējumā jāizvairās lietot vārdu "saprātīgs", jo neatkarīgi no normas būtības pierādīšanas standarta jautājums skar jautājumu par personas vainu un prasa ievērot nevainīguma prezumpcijas principu.²⁸ Taču kā izriet no likumprojekta, kas iesniegts otrajam lasījumam Saeimā, gan likumprojekta 2.panta pirmā daļa, gan likumprojekta 20.pants, kas noteica izslēgt Kriminālprocesa likuma 19.panta trešajā daļā un 124.panta piektajā daļā vārdu “saprātīgas”, ir izslēgti no likumprojekta, tādējādi minētajos Kriminālprocesa likuma pantos atstājot vārdu “saprātīgas”.²⁹

---

²⁴ Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 19. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. K. Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019. – 91.lpp

²⁵ Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 19. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. K. Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019. – 91.lpp

²⁶ Ibid.

²⁷ Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LV likums. Pieņemts 27.09.2018. [22.05.2021.]

²⁸ Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/E6029B526E16BE95C225821F0036067B?OpenDocument> [aplūkots 22.05.2021.]

²⁹ Likumprojekts “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” otrajam lasījumam. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/B49C9077720A3DB1C22582B400304B2D?OpenDocument> [aplūkots 22.05.2021.]

Savukārt ārvalstu tiesību zinātnieku vidū dzirdami arī viedokļi, ka, lai persona tiktu atzīta par vainīgu, tiesnesim var saglabāties šaubas, taču tām jābūt ārpus “saprātīguma robežām”. Kā norāda Dace Radzeviča savā publikācijā “Pierādīšanas standarts fakta legālās prezumpcijas aspektā”, izpētot ārvalstu literatūru: “Viena no termina “ārpus saprātīgām šaubām” interpretācijām ir tāda, ka vārds “saprātīgs” izmaina vārdu “šaubas”, lai tiesai būtu pieļaujams atzīt personu par vainīgu, kamēr tai ir šaubas par vainu, bet nodrošinot, ka šaubas nav saprātīgas.”³⁰ Šaubas var pastāvēt kā personiskas un emocionālas attieksmes izpausme, taču ar to nav pietiekami, lai apgāztu prokurora apsūdzību, ja tā ir pamatota ar stingriem pierādījumiem, un lietas faktu izskaidrojumi ir tik saprātīgi pieņemami, ka par personas vainīgumu rodas pārliecība. Tomēr, ja šaubas ir saprātīgas, apsūdzētais ir jāatzīst par nevainīgu.³¹

Saprātīgas šaubas savā publikācijā nošķir arī prokurors Māris Leja: “(..) nozīme ir vienīgi saprātīgām šaubām. Tās pretstatāmas abstraktām (teorētiskām) šaubām, kas nav šķērslis notiesājošam spriedumam.”³² Tāpat Māris Leja jau pieminētajā publikācijā norāda uz Vācijas un Šveices tiesu skaidrojumiem šajā jautājumā –

“Vācijas Federālā Augstākā tiesa: “Pārliecībai par izdarītāja vainu nav nepieciešama absolūta, pretējo obligāti izslēdzoša un ne no viena neapšaubīta noteiktība (drošība). Tieši otrādi, saskaņā ar dzīves pieredzi pietiekoša pakāpes drošība (*nach der Lebenserfahrung ausreichendes Maß an Sicherheit* – vācu val.), kas nepieļauj saprātīgas šaubas, nevis tādas, kas balstītas vienīgi uz teorētiskām iespējām.”

Šveices Federālā Augstākā tiesa: “Lietas apstākļiem, lai tos varētu inkriminēt apsūdzētajam, jābūt konstatētiem ar noteiktību (garantiju) robežojošos varbūtību (*mit an Sicherheit grenzender Wahrscheinlichkeit* – vācu val.). Tiesneša pārliecībai nepieciešams uzskats, kas izslēdz apdomīga un pieredzējuša novērotāja katras saprātīgas šaubas. No otras puses, nevar prasīt absolūtu pārliecību (drošību). Abstraktas un teorētiskas šaubas diez vai jebkad pilnībā novēršamas.””

Saprātīgas šaubas var raksturot kā:

- 1) racionālas – tās var tikt loģiski pamatotas;

---

³⁰ Radzeviča D. Pierādīšanas standarts fakta legālās prezumpcijas aspektā. Pieejams: https://www.journaloftheuniversityoflatvialaw.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/journaloftheuniversityoflatvialaw/No4/D_Radzevica.pdf [aplūkots 21.04.2021.]

³¹ Ibid.

³² Leja M. Princips “šaubu gadījumā par labu personai” kriminālprocesā. Jurista vārds, 2020, Nr. 15, Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/276427-principis-saubu-gadijuma-par-labu-personai-kriminalprocesa/> [aplūkots 21.04.2021.]

- 2) konkrētas – tās ir balstītas uz krimināllietas faktiem;
- 3) relatīvas – to pamatojība tiek noteikta katras atsevišķas lietas ietvaros, balstoties uz krimināllietas raksturu un veidu.³³

Līdz ar to, ja arī lietas iztiesāšanā tiesnesim rodas šaubas kā tādas, piemēram iepriekš minētajā to emocionālā vai personiskā izpausmē, ir jāvērtē to iespējamības pakāpe kontekstā ar katras individuālās lietas apstākļiem un pierādījumiem.

Standarts “ārpus saprātīgām šaubām” faktiski izriet no nevainīguma prezumpcijas, kas nosaka, ka visas saprātīgās šaubas par vainu, kuras nav iespējams novērst, jāvērtē par labu personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību. Nevainīguma prezumpcija ir mūsdienu demokrātiskas valsts pamatprincips un viena no personas pamattiesībām, kas nostiprināta vairākos starptautiskos tiesību aktos, kā arī ir būtisks kriminālprocesa princips un vispārīgs Eiropas Savienības tiesību princips, kas nostiprināts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 48. panta 1. punktā.³⁴ Tā ir ietverta arī 1948. gada 10. decembra ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 11. panta 1. punktā, kas nosaka, ka katram cilvēkam, kam inkriminēts kriminālnoziegums, ir tiesības tikt uzskatītam par nevainīgu, kamēr viņa vaina nav pierādīta saskaņā ar likumu atklātā tiesas procesā, kurā viņam tiek nodrošinātas visas iespējas uz aizstāvību.³⁵ 1950. gada 4. novembra Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta 2. punkts noteic, ka ikviens, kas tiek apsūdzēts noziegumā, tiek uzskatīts par nevainīgu, kamēr viņa vaina netiek pierādīta saskaņā ar likumu.³⁶ Tāpat arī ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 14. pants paredz, ka katram, kam inkriminēts kriminālnoziegums, ir tiesības tikt uzskatītam par nevainīgu, kamēr viņa vaina nebūs pierādīta saskaņā ar likumu.³⁷

Latvijas tiesībās nevainīguma prezumpcija nostiprināta gan konstitucionāla ranga tiesību aktā – Latvijas Republikas Satversmē, gan Kriminālprocesa likumā. Satversmes 92.panta otrais teikums nosaka, ka Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar

---

³³ Diesen C. Beyond reasonable doubt, Standart of Proof and Evaluation of Evidence in Criminal Cases. Pieejams: <https://www.scandinavianlaw.se/pdf/40-7.pdf> [aplūkots 21.04.2021.]

³⁴ Eiropas Savienības tiesas 2012. gada 22. novembra spriedums lietā C-89/11 P. Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=130251&pageIndex=0&doclang=L&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=18618962> [21.04.2021.]

³⁵ 1948. gada 10. decembra ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieejama: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/lat.pdf [21.04.2021.]

³⁶ 1950. gada 4. novembra Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_LAV.pdf [21.04.2021.]

³⁷ ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieņemts Ņujorkā 16.12.1966. [21.04.2021.]

likumu.³⁸ Savukārt Kriminālprocesa likuma 19.pants, kas nevainīguma prezumpciju novieto pie kriminālprocesa pamatprincipiem, jau plašāk atklāj tās saturu, ietverot arī pierādīšanas standartu “ārpus saprātīgām šaubām”. Saskaņā ar minēto pantu:

- 1) Neviena persona netiek uzskatīta par vainīgu, kamēr tās vaina noziedzīga nodarījuma izdarīšanā netiek konstatēta šajā likumā noteiktajā kārtībā;
- 2) Personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, nav jāpierāda savs nevainīgums;
- 3) Visas saprātīgās šaubas par vainu, kuras nav iespējams novērst, jāvērtē par labu personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību.³⁹

Taču atsevišķos gadījumos pastāv arī pazemināts pierādīšanas standarts, kas saukts kā “iespējamības pārsvars”. Kriminālprocesa likumā tas tika ieviests ar 2017.gada 22.jūnija grozījumiem, papildinot 124.pantu ar sesto daļu, kas nosaka, ka pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme.⁴⁰

Minēto grozījumu likumprojekta anotācijā⁴¹ norādīts, ka šis pants jāskata kontekstā ar Kriminālprocesa likuma 126.panta 3.¹ daļu, kas cita starpā paredz, ka “Ja kriminālprocesā iesaistītā persona apgalvo, ka manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pienākums pierādīt attiecīgās mantas izcelsmes likumību ir šai personai”⁴², tādējādi šāds standarts ir piemērojams tikai tajos gadījumos, kad pienākums pierādīt mantas likumīgo izcelsmi ir pārnests uz aizstāvības pusi.

Ievērojot minēto, pamatā šis standarts tika piemērots gadījumos, kad pierādīšanas nasta ir pārnesta uz aizstāvības pusi un attiecībā uz mantas noziedzīgas vai likumīgas izcelsmes pierādīšanu. Šajos gadījumos pierādīšana veicama atbilstoši standartam “iespējamības pārsvars”. Tādējādi, ja, izmantojot savas tiesības, pierādīšanā iesaistās aizstāvības realizētājs, tad viņam nav nepieciešamības savus apgalvojumus pierādīt ārpus šaubu līmenī, jo viņa tiesību realizācijai ir pietiekami, ka atbilstoši iespējamības pārsvara līmenim viņš ir pierādījis kādus faktus, kas ļauj saprātīgi apšaubīt apsūdzības pamatotību.⁴³

³⁸ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [21.04.2021.]

³⁹ Kriminālprocesa likums: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [21.04.2021.]

⁴⁰ Kriminālprocesa likums, 124.pants: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [21.04.2021.]

⁴¹ Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/AB2871419A747C7FC2258011002DD2FA?OpenDocument> [aplūkots 22.05.2021.]

⁴² Kriminālprocesa likums, 126.pants: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [21.04.2021.]

⁴³ Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 124. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. Kristīnes Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019. – 418.lpp

Tāpat standarts “iespējamības pārsvars” ir ietverts arī Kriminālprocesa likuma 125.panta trešā daļa paredz, ka ir uzskatāms par pierādītu ka manta, ar kuru veiktas legalizēšanas darbības, ir noziedzīgi iegūta, ja kriminālprocesā iesaistītā persona nespēj ticami izskaidrot attiecīgās mantas likumīgo izcelsmi un ja pierādījumu kopums procesa virzītājam dod pamatu pieņēmumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme.⁴⁴ Šajā pantā šis pierādīšanas standarts ir ietverts vārdos “ticami izskaidrot” un “(..) mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme.” Šajā pantā tas ietverts līdz ar 2019.gada 21.novembra grozījumiem Kriminālprocesa likumā. Ja līdz minētajiem grozījumiem pamatā šis standarts tika piemērots tikai attiecībā uz aizstāvības pusi, tad šeit jau ir vērtējams, kā tiek saprasts pantā ietvertais “(..) procesa virzītājam dod pamatu pieņēmumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme.” Sīkāk pazeminātā standarta izmantošana šīs normas kontekstā tiks aplūkota darba sadaļā par pierādīšanu kriminālprocesos par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

---

⁴⁴ Kriminālprocesa likums, 125.pants: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [21.04.2021.]

2. PIERĀDĪŠANAS PRIEKŠMETS KRIMINĀLPROCESOS PAR NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJU

Kā minēts šajā darba iepriekšējā nodaļā, vispārīgi pierādīšanas priekšmets raksturots kā visu to faktu kopums, kuri kriminālprocesa gaitā ir jāpierāda. Viena no teorijā atzītām pierādīšanas priekšmeta izpratnēm ietilpina sevī trīs faktu grupas – kriminālprocesā pierādāmie apstākļi (fakti), saistītie fakti un palīgfakti. Šādā veidā pierādīšanas priekšmets konstruēts nevis tāpēc, lai visu trīs faktu grupu faktiem piešķirtu izšķirošu nozīmi procesa gala iznākumā, bet gan tāpēc, lai uzsvērtu, ka visi šie fakti, ja tādā vai citā veidā ir nozīmīgi pierādīšanas procesā, ir jāpierāda un tie nevar palikt pieņēmuma formā. Vienīgie fakti, kuri ir nozīmīgi kriminālprocesam, bet var netikt pierādīti kriminālprocesa gaitā, ir tie, kas Kriminālprocesa likuma 125.pantā norādīti kā patiesi bez papildu procesuālo darbību veikšanas.⁴⁵

Kriminālprocesā pierādāmie apstākļi (*factum probandum*) no citiem var tik nošķirti sakarā ar to īpašo nozīmi kriminālprocesa mērķa sasniegšanā – krimināltiesisko attiecību taisnīgā noregulējumā. Šie ir fakti, no kuriem ir tieši atkarīgs galīgais lietas krimināltiesiskais un kriminālprocesuālais risinājums.⁴⁶

Kriminālprocesā pierādāmo faktu grupā ietilpst noziedzīga nodarījuma sastāvs un citi Krimināllikumā vai Kriminālprocesa likumā minētie fakti, no kuriem atkarīgs krimināltiesisko attiecību taisnīgs noregulējums. Turpmāk šīs nodaļas ietvaros tiks analizēts noziedzīga nodarījuma sastāvs, ko nepieciešams pierādīt kriminālprocesa par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju gaitā.

2.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas objektīvās izpausmes

Krimināllikuma 195.panta objekta raksturojumā ir pastāvējuši vairāki viedokļi, taču visbiežāk pieminētais objekts tiesību doktrīnā ir tautsaimniecības intereses finanšu-kredīta sfērā.⁴⁷ Aplūkojot vairākus starptautiskos dokumentos noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jomā un iepazīstoties ar tajos minētajiem dokumentu pieņemšanas mērķiem, prokurors Juris

---

⁴⁵ Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 124. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. Kristīnes Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019. – 414.lpp

⁴⁶ Strada-Rozenberga K., Pierādīšanas teorijas pamatjēdzienu problemātika, 2002, 71.lpp.

⁴⁷ Hamkova D. Komentārs Krimināllikuma 195. pantam. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa. U.Krastiņš, V.Liholaja, D.Hamkova. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016. – 117.lpp

Juriss savā promocijas darbā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas tiešo objektu piedāvā saprast tautsaimniecības intereses finanšu kredīta jomā, normatīvajos aktos noteikto finanšu līdzekļu un citas mantas aprites kārtību.⁴⁸ Šī darba autora ieskatā šāds noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas objekta formulējums precīzāk raksturo šodien pastāvošo nodarījuma raksturu, jo minētajā promocijas darbā aplūkoti un Latvijai saistošie starptautiskie dokumenti vērš uzmanību uz konkrētā noziedzīgā nodarījuma starptautisko dabu.

Tāpat par šādu definējumu kā precīzāku vedina domāt arī Moneyval iepriekšējie ziņojumi⁴⁹ par Latviju, kur uzsvērta nepieciešamība Latvijai pievērst uzmanību arī noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai kā autonomam (*stand-alone*) nodarījumam, kur predikatīvais noziedzīgais nodarījums nav zināms. Šādos gadījumos, kad, piemēram, paši līdzekļi, ar kuriem veiktas legalizēšanas darbības, nav iegūti no noziedzīgiem nodarījumiem, kas paveikti Latvijā, ne tik daudz aizskar tautsaimniecības intereses, cik tieši aprites kārtību.

Minētā panta objektīvā puse izpaužas darbībās – noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanā. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas definīcija plašāk sniegta Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 5. pantā. Tā skaidrota kā:

- noziedzīgi iegūtu līdzekļu pārvēršana citās vērtībās, to atrašanās vietas vai piederības mainīšana, apzinoties, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, un ja šīs darbības veiktas nolūkā slēpt vai maskēt līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības;
- noziedzīgi iegūtu līdzekļu patiesā rakstura, izcelsmes, atrašanās vietas, izvietojuma, kustības, piederības slēpšana vai maskēšana, apzinoties, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti;
- citas personas noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā vai to realizēšana, apzinoties, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti.⁵⁰

Savukārt judikatūrā atzīts, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas objektīvā puse var izpausties kā noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu un citas mantas iepludināšana legālajā uzņēmējdarbībā nolūkā gūt peļņu vai izmantošana noziedzīgo darbību turpināšanai; kā dažādu finanšu operāciju veikšana ar vērtspapīriem, parādzīmēm, noguldījumu sertifikātiem un citiem finanšu instrumentiem; finanšu līdzekļu transakcijas, finanšu līdzekļu ieguldīšana fondos,

⁴⁸ Juriss J. Promocijas darbs “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana”, 2012. 63.lpp

⁴⁹ Moneyval: Latvia, Fifth Round Mutual Evaluation Report Executive Summary. Pieejams: <https://rm.coe.int/summary-moneyval-2018-8-5th-round-mer-latvia/16808ce61c> [aplūkots 22.04.2021.]

⁵⁰ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums: LV likums. Pieņemts 17.07.2008. [22.05.2021.]

trastos, nodibinājumos; valūtas maiņa; noziedzīgi iegūtu naudas līdzekļu izmaksa dividendēs; darījumu veikšana ar kustamu vai nekustamu mantu, to iegādājoties vai atsavinot; fiktīvu pakalpojumu līgumu un apdrošināšanas līgumu slēgšana; dārgmetālu un to izstrādājumu tirdzniecība, transportlīdzekļu tirdzniecība, jebkādi civiltiesiski un komerciāli darījumi un citas legalizēšanu veidojošas darbības, izmantojot naudas līdzekļus vai mantu, kas iepriekš noziedzīgi iegūti, kas ārēji atbilst likumīgām un kuru nolūks radīt ar noziedzīgo nodarījumu nesaistītajām personām šķietamību par darījumu un tajā izmantoto līdzekļu legalitāti u.tml.⁵¹

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana ir noziegums ar formālu sastāvu un uzskatāms par pabeigtu ar brīdi, kad izdarīta kāda no iepriekš minētajām darbībām. Tāpat nepieciešams uzsvērt, ka Krimināllikuma 195.pantā paredzētais noziegums vienmēr būs saistīts ar predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, kas ir noziedzīgs nodarījums, kura rezultātā tieši vai netieši iegūti finanšu līdzekļi vai cita manta. Tiesu prakses apkopojumā par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu norādīts, ka predikatīvais noziedzīgais nodarījums vienmēr tiek izdarīts pirms sekundārā, proti, tā rezultātā iegūto līdzekļu legalizēšanas, jo legalizēt var tikai tādus līdzekļus, kas jau iegūti predikatīvā noziedzīgā nodarījuma rezultātā.⁵²

Turklāt Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 20.decembra lēmumā lietā Nr.SKK-446/2012 atzīts, ka “[..] Ar šo brīdi tika pabeigts predikatīvais Krimināllikuma 179.pantā paredzētais noziegums, un Krimināllikuma 195.pantā paredzētais noziegums būtu noticis tad, ja pēc veiktās piesavināšanās apsūdzētie būtu nolēmuši slēpt vai maskēt finanšu līdzekļu, kas tika iegūti veiktās piesavināšanās rezultātā, noziedzīgo izcelsmi.”⁵³ Tāda pati atziņa pausta arī Senāta Krimināllietu departamenta 2020.gada 27.marta lēmumā SKK-58/2020: “Krimināltiesību teorija izslēdz predikatīvā un sekundārā nozieguma ideālo kopību. Tās pašas kaitīgās sekas, kas iestājas predikatīva noziedzīga nodarījuma rezultātā, nevar veidot arī sekundāra noziedzīga nodarījuma kaitīgās sekas, jo ar vienām un tām pašām darbībām nevar izdarīt gan predikatīvo, gan sekundāro nodarījumu.”⁵⁴

---

⁵¹ Tiesu prakse lietās par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un par izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Pieejams <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas> [aplūkots 22.04.2021.]

⁵² Ibid.

⁵³ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 20.decembra lēmums lietā Nr.SKK-446/2012. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/3859> [aplūkots 22.04.2021.]

⁵⁴ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2020.gada 27.marta lēmums lietā Nr.SKK-58/2020. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/6166> [aplūkots 22.04.2021.]

2.2. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas subjektīvās izpausmes

Katrā atsevišķā gadījumā, risinot jautājumu par personas vainas izpausmi viņas izdarītajā noziedzīgajā nodarījumā, jāanalizē un jāpierāda tās psihiskā attieksme ne tikai pret konkrētā noziedzīgā nodarījuma pamatpazīmēm, t.i. darbību, bezdarbību un ar tām cēloņsakarīgi saistītajām sekām, ja tās iekļautas sastāva pazīmju skaitā, kā arī vainas formu un tās veidu, bet arī pret papildpazīmēm, kas ir tādas noziedzīga nodarījuma sastāva subjektīvās puses pazīmes kā nolūks, mērķis, motīvs.⁵⁵

Atgriežoties pie Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 5.pantā definētajām darbībām, panta pirmās daļas 1. un 2. punktā minētās darbības attiecas uz personu, kura legalizē pašas noziedzīgi iegūtos līdzekļus, bet 3. punktā minētās darbības attiecināmas uz personu, kura legalizē citas personas noziedzīgā ceļā iegūtos līdzekļus. Šis atšķirīgais subjektu raksturojošais faktors ietekmē vainīgā subjektīvās attieksmes risinājumu, jo visas legalizācijas darbības saistītas ar apzināšanos, ka līdzekļi, kas tiek legalizēti, ir iegūti noziedzīgi. Gadījumos, kad persona legalizē pašas noziedzīgi iegūtos līdzekļus, pārsvarā gadījumu vainīgais ne tikai apzinās līdzekļu noziedzīgo izcelsmi, bet gan nepārprotami par šādu izcelsmi zina. Citādāka situācija rodas tādos gadījumos, kad legalizēti tiek nevis savi, bet citas personas noziedzīgi iegūti līdzekļi, jo legalizācijas veicējs ne obligāti ir ieinteresēts atklāt patiesos apstākļus par to, kādā ceļā viņa rīcībā nonākušie līdzekļi ir tikuši iegūti (5. panta pirmās daļas 3. punkts).

Tiesu praksē atzīts, ka lietās par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju nozieguma subjektīvo pusi raksturo tiešs nodoms, kā arī konkrēts nolūks. Izdarot noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citas mantas legalizāciju, persona apzinās savas darbības kaitīgumu, proti, ka līdzekļi, uz kuru legalizēšanu ir vērsta darbība, ir noziedzīgi iegūti, un to apzināti veic, vēloties slēpt vai maskēt finanšu līdzekļus vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi un padarīt šos līdzekļus par šķietami legāliem.⁵⁶

Ievērojot judikatūrā minēto un pievienojoties citu tiesību nozares pārstāvju paustajam⁵⁷, darba autors uzskata, ka Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 5.panta 1.daļas 3.punkts neaptver minēto īpašo nolūku slēpt

⁵⁵ Krastiņš U. Nolūka saturs un būtība krimināltiesībās (uz krimināllikuma 195.panta regulējuma pamata), Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 163.lpp.

⁵⁶ Ibid. 164.lpp

⁵⁷ Ibid. 169-170.lpp

vai maskēt mantas noziedzīgo izcelsmi. Līdz ar to šis panta punkts nevar tikt uzskatīts par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, un vairāk attiecās uz Krimināllikuma 314.pantā minētajām darbībām.

Uz īpaša nolūka nepieciešamību noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas gadījumā norādīts arī Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 20.decembra lēmumā lietā Nr.SKK-446/2012, kur atzīts, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas gadījumā nepietiek konstatēt, ka nelikumīgi iegūtā manta ir pārvērsta citā vērtībā, bet ir nepieciešams konstatēt, ka personai ir bijis īpašs nolūks slēpt vai maskēt mantas noziedzīgo izcelsmi.⁵⁸ Iepriekšminētās situācijas risinājumu atvieglo minētajā likumā izdarītais grozījums⁵⁹, ka personas psihiskā attieksme pret apstākli, ka legalizētie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, var izpausties arī apzināta pieļāvuma veidā. Šis nosacījums iekļauts minētā likuma 5.panta 1.¹ daļā.⁶⁰

Šādā gadījumā ir nepieciešams vērtēt vārdu “apzināties” un “apzināti pieļaut” saturu. Minētos atvieglojumus personas psihiskās attieksmes izpausmes konstatēšanā ir ierosinājusi Tieslietu ministrija, sniedzot priekšlikumus 2017.gada 22.jūnija grozījumiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā pirms trešā lasījuma Saeimā.

Tieslietu ministrija norāda, ka kaut arī līdz minēto grozījumu veikšanai Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 5.pants pēc būtības ir saskaņā ar Eiropas Padomes 2005.gada 16.maija konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju (Varšavas konvencija) 9.panta pirmo daļu, kas paredz konstatāciju, ka, veicot konkrētās legalizācijas darbības, persona tieši zināja (angliski – *knowing*), ka attiecīgie līdzekļi ir iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā, no minētās psihiskās attieksmes līmeņa ir pieļaujamas atkāpes.⁶¹

---

⁵⁸ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 20.decembra lēmums lietā Nr.SKK-446/2012. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/3859> [aplūkots 22.04.2021.]

⁵⁹ Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: LV likums. Pieņemts 22.06.2017. [22.04.2021.]

⁶⁰ Krastiņš U. Nolūka saturs un būtība krimināltiesībās (uz krimināllikuma 195.panta regulējuma pamata). Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 164.lpp

⁶¹ Likumprojekta “Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” priekšlikumi pirms trešā lasījuma. Pieejami: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/3B239B1CF9DBF91BC225808E0030EF5B?OpenDocument> [aplūkoti 23.05.2021.]

Minētais pieļāvums atkāpēm ir redzams Varšavas konvencijas tā paša 9.panta trešajā daļā, kura nosaka, ka ikviena dalībvalsts var pieņemt tādus normatīvos un cita veida aktus, kas var būt nepieciešami, lai saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem kvalificētu atsevišķas vai visas šā panta 1. punktā minētās legalizēšanas darbības par noziedzīgiem nodarījumiem arī tajos gadījumos, kad likumpārkāpējam ir bijušas aizdomas (angļu valodā – *suspected*), ka attiecīgais īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi, vai arī, kad likumpārkāpējam būtu vajadzējis apzināties (angļu valodā – *ought to have assumed*), ka attiecīgais īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi.⁶²

Tieslietu ministrija savos priekšlikumos norāda arī uz Varšavas konvencijas paskaidrojošo ziņojumu, kurā teikts, ka attiecībā uz tās 9.panta trešo daļu ir norādīts, ka pierādīt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas subjektīvo pusi var būt ļoti sarežģīts uzdevums. To apstiprina arī tajā laikā Valsts policijas sniegtā informācija, ka piemērot Krimināllikuma 195.pantu praksē ir ļoti apgrūtināši, jo iegūt pierādījumus, kad vairumā gadījumu predikatīvais noziedzīgais nodarījums ir izdarīts ārvalstī, ir praktiski neiespējami, tai skaitā dēļ tā iemesla, ka ir jāpierāda tas, ka apsūdzētais zina, ka ir rīkojies ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem.

No minētā autors secina, ka grozījumi ir veikti, lai zināmā mērā regulējumu pielāgotu procesa virzītāja spējai to piemērot.

Tāpat autora ieskatā ir vērts pievērst uzmanību Eiropas Parlamenta un Padomes 2018.gada 23.oktobra direktīvas 2018/1673 par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu ar krimināltiesībām preambulas 13.punktā teiktajam, ka dalībvalstīm ir tiesības atzīt par noziedzīgu nodarījumu arī noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, kas veikta pašpaļāvības vai smagas nevērības rezultātā.⁶³

Paturot to prāta, ir nepieciešams atgriezties pie iepriekš minētā likuma grozījumu vārdiskā satura. Ja autora ieskatā veiktie grozījumi, aizstājot 5.panta pirmās daļas 1. un 2. punktā vārdu “zinot” ar vārdu “apzinoties”, nemaina būtību, tad šajās panta daļās minēto darbību atzīšana par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju arī tad, kad persona ir apzināti pieļāvusi, ka līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, būtībā raksturo situāciju, kad noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, t.i. Krimināllikuma 195.pantā paredzētās darbības, ir veiktas “aiz neuzmanības”.

Ievērojot minēto, šāds apzināts pieļāvums (no Varšavas konvencijas angļu valodā lietotā vārda – *suspect*) faktiski atspoguļo Krimināllikuma 10.panta otrajā daļā ietverto “noziedzīgo pašpaļāvību”. Savukārt otrs Varšavas konvencijā piedāvātais psihiskās attieksmes līmenis

---

⁶² Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. Parakstīta Varšavā 19.05.2006. [22.04.2021.]

⁶³ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2018/1673 par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu ar krimināltiesībām. Pieņemta 23.10.2018. [23.05.2021.]

“vajadzēja apzināties” pašreizējā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 5.panta redakcijā nav ietverts, kaut arī Krimināllikuma 10.pantā ir paredzēta arī “noziedzīga nevērība”, kas būtu atbilstoša šai situācijai.

Autors uzskata, ka Varšavas konvencijā esošā rīcības brīvība dalībvalstīm atzīt par noziedzīgu nodarījumu arī noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, kas veikta pašpaļāvības vai smagas nevērības rezultātā ir paredzēta ieviešanai tajās jurisdikcijās, kuru krimināltiesību jomu regulējošie tiesību akti pieļauj nodarījumus, kas paveikti aiz neuzmanības, atzīt par noziedzīgiem. Līdz ar to autora ieskatā būtu nepieciešams izvērtēt iespēju Krimināllikumā paredzēt atsevišķi arī atbildību par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju “aiz neuzmanības”, atbilstoši kurai varētu kvalificēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, kad persona pieļāva, ka līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, taču, piemēram, neveica attiecīgas darbības, lai pārliecinātos par to izcelsmi, vai arī nezināja par līdzekļu noziedzīgo izcelsmi, taču tas ir bijis tik acīmredzami, ka par to vajadzēja zināt, piemēram, gadījumos, ja personas rīcībā nonāk līdzekļi no personas, kas ir notiesāta par noziedzīgu nodarījumu ekonomikas jomā.

Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas nodarījuma subjektu tiek uzskatīta ikviena fiziska un pieskaitāma persona, kas līdz nozieguma izdarīšanas dienai sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu.⁶⁴ Vērts pieminēt, ka, piemēram, Varšavas konvencijas 10.pants par šo nodarījumu paredz arī juridisko personu atbildību, taču ne obligāti kriminālsoda veidā: “Ikviena dalībvalsts nodrošina to, ka juridiskām personām, kuras sauc pie atbildības saskaņā ar šo pantu, piemēro efektīvas, proporcionālas un preventīvas kriminālās vai cita veida sankcijas, tostarp naudas sodus.”⁶⁵

Kaut arī juridiska persona nav noziedzīgu nodarījumu subjekts, kaut vai tā iemesla pēc, ka uz juridisku personu nevar attiecināt noziedzīga nodarījuma sastāva elementu - vainu, kas saistās ar vainīgā psihisko attieksmi pret nodarījumu⁶⁶, Varšavas konvencijas 10.pantā minētais ir saskaņā ar Latvijas Krimināllikumā paredzētajām sankcijām juridiskām personām, kuras ietvertas VIII¹ nodaļā par juridiskajām personām piemērojamiem piespiedu ietekmēšanas

---

⁶⁴ Hamkova D. Komentārs Krimināllikuma 195. pantam. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa. U.Krastiņš, V.Liholaja, D.Hamkova. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016. – 120.lpp

⁶⁵ Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. Parakstīta Varšavā 19.05.2006. [22.04.2021. red.]

⁶⁶ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums: Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 76.lpp

līdzekļiem, un saskaņā ar kuru paredzēti tādi piespiedu ietekmēšanas līdzekļi kā likvidācija, tiesību ierobežošana, mantas konfiskācija un naudas piedziņa.⁶⁷

2.3. Nozieguma priekšmets lietās par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju

Kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas priekšmets saprotami noziedzīgi iegūti finanšu līdzekļi vai cita manta. Precīzāks šī priekšmeta skaidrojums ir atrodams gan Latvijai saistošos starptautiskos dokumentos, gan nacionālajos normatīvajos aktos. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums termina “noziedzīgi iegūti līdzekļi” skaidrojumu pielīdzina Krimināllikuma 70.¹¹ pantā minētajam terminam “noziedzīgi iegūta manta”. Lai Krimināllikuma izpratnē līdzekļus atzītu par noziedzīgi iegūtiem, tiem personas īpašumā vai valdījumā jābūt tieši vai netieši iegūtiem noziedzīga nodarījuma rezultātā, kā arī citos Krimināllikumā noteiktajos gadījumos. Citus gadījumus, kas minēti Krimināllikuma 70.¹¹ pantā, kad manta atzīstama par noziedzīgi iegūtu vieno priekšnoteikums, ka personai piederošās mantas vērtība nav samērīga ar personas likumīgiem ienākumiem un persona nepierāda, ka manta ir iegūta likumīgā ceļā. Pastāvot šādam priekšnoteikumam, par noziedzīgi iegūtu var atzīt arī mantu, kas:

- 1) pieder personai, kura izdarījusi noziegumu, kas pēc sava rakstura ir vērsts uz materiāla vai citāda labuma gūšanu, neatkarīgi no tā, vai nozieguma rezultātā materiāls vai citāds labums ir iegūts;
- 2) pieder personai, kura ir organizētas grupas dalībnieks;
- 3) pieder personai, kura ir izdarījusi noziegumu, kas saistīts ar terorismu.

Tāpat par noziedzīgi iegūtu mantu var atzīt arī mantu, kas atrodas citas tādas personas rīcībā, kura uztur pastāvīgas ģimenes, saimnieciskas vai citādas mantiskas attiecības ar šā panta otrajā daļā minēto personu, ja šīs personas rīcībā esošās mantas vērtība nav samērīga ar tās likumīgiem ienākumiem un ja persona nepierāda, ka manta ir iegūta likumīgā ceļā.⁶⁸

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums sīkāk paskaidro legalizācijas nozieguma priekšmetus. Par līdzekļiem šī likuma izpratnē atzīstami finanšu līdzekļi vai cita ķermeniska vai bezķermeniska, kustama vai

---

⁶⁷ Krimināllikums. LV likums: Pieņemts 17.06.1998. [22.05.2021.]

⁶⁸ Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998. [22.05.2021.]

nekustama manta.⁶⁹ Līdzīgi šai definīcijai termins “līdzekļi” tiek skaidrots arī iepriekš minētajā Varšavas konvencijā. Tajā noziedzīgi iegūti līdzekļi tiek skaidroti kā jebkāda veida īpašums, savukārt ar “īpašumu” saprot jebkāda veida mantu, arī īpašumu, ķermenisku vai bezķermenisku, kustamu vai nekustamu, kā arī juridiskus dokumentus vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības uz šādu mantu vai cita veida tiesības uz to.⁷⁰

Par finanšu līdzekļiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma izpratnē atzīstami personas turējumā esoši finanšu instrumenti vai maksāšanas līdzekļi (skaidras vai bezskaidras naudas veidā), dokumenti (papīra vai elektroniskā veidā), kas ir personas īpašumā vai valdījumā un kas rada tiesības gūt labumu no tiem, kā arī īpašumā vai valdījumā esoši dārgmetāli.⁷¹

Papildus, līdz ar grozījumiem, kas veikti Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā 2016.gada februārī, par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem uzskatāmi arī līdzekļi, kuri pieder personai vai kurus tieši vai netieši kontrolē persona, kura ir iekļauta kādā no Ministru kabineta noteiktu valstu vai starptautisko organizāciju sastādītajiem to personu sarakstiem, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā; kura ir iekļauta uz Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma pamata Ministru kabineta sastādītajā sankciju subjektu sarakstā nolūkā cīnīties pret iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā; par kuru operatīvās darbības subjektiem, pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm, prokuratūrai vai tiesai ir informācija, kas dod pietiekamu pamatu šo personu turēt aizdomās par tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kurš saistīts ar terorismu, vai līdzdalību tajā.⁷²

Tomēr tiek atzīts, ka šādi grozījumi, neveicot arī atbilstošus precizējumus Kriminālprocesa likumā, nav jēgpilni. Saskaņā ar kriminālprocesuālo regulējumu, lai ierosinātu jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, jābūt uzsāktam kriminālprocesam. Savukārt Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas

---

⁶⁹ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums: LV likums. Pieņemts 17.07.2008. [22.05.2021.]

⁷⁰ Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. Parakstīta Varšavā 19.05.2006. [22.04.2021. red.]

⁷¹ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums: LV likums. Pieņemts 17.07.2008. [22.05.2021.]

⁷² Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: LV likums. Pieņemts 04.02.2016. [22.05.2021.]

novēršanas likums pieļauj līdzekļus atzīt par noziedzīgi iegūtiem arī tikai, ja persona ir iekļauta sankciju sarakstā, bet Kriminālprocesa likumā šāds pamats nav atrodams.⁷³

---

⁷³ Stukāns J. Promocijas darbs "Mantas atzīšanas par noziedzīgi iegūtu tiesiskais regulējums un tā piemērošanas problemātika". 2019, 33.lpp. Pieejams: https://www.rsu.lv/sites/default/files/dissertations/Stukans_promocijas_darbs_LV.pdf [24.05.2021.]

3. NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS PIERĀDĪŠANA

3.1. Fakta legālā prezumpcija

Neskatoties uz nevainīguma prezumpciju, kas sīkāk aprakstīta jau darba 1.nodaļā, Kriminālprocess paredz fakta legālo prezumpciju. Kriminālprocesa likuma 125.pants noteic, ka bez papildu procesuālo darbību veikšanas par pierādītiem uzskatāmi minētajā pantā uzskaitītie apstākļi, ja vien kriminālprocesa gaitā netiek pierādīts pretējais. Ņemot vērā, ka nevainīguma prezumpcijas un fakta legālās prezumpcijas saturs šķietami rada savstarpējas pretrunas, ir nepieciešams tuvāk aplūkot prezumpciju savstarpējo korelāciju un to piemērošanas robežas.

2019. gada novembrī Kriminālprocesa likuma 125.pantā tika veikti grozījumi, pie kriminālprocesa gaitā nepierādāmajiem faktiem pievienojot, ka ir uzskatāms par pierādītu, ka manta, ar kuru veiktas legalizēšanas darbības, ir noziedzīgi iegūta, ja kriminālprocesā iesaistītā persona nespēj ticami izskaidrot attiecīgās mantas likumīgo izcelsmi un ja pierādījumu kopums procesa virzītājam dod pamatu pieņēmumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme.⁷⁴

Likuma grozījumi veikti, lai nacionālās normas tuvinātu Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa Direktīvai 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā un Starpvaldību organizācijas „Finanšu darījumu darba grupa” (FATF) 4. rekomendācijai „Konfiskācija un pagaidu pasākumi”.

Likumdevēja mērķis, papildinot Kriminālprocesa likuma 125.pantu ar jaunu fakta legālās prezumpcijas piemērošanas kritēriju, bija stiprināt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas atklāšanas iespējas un personu saukšanu pie kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (KL 195. pants un KL 314. pants), proti, radīt efektīvu mehānismu legalizēšanas fakta, tostarp “*stand alone*” gadījumu pierādīšanai.

Proti, izpildoties būtiskiem priekšnosacījumiem - procesa virzītājs ir savācis pierādījumus („sākuma” pierādījumus (*prima facie*)), kas ir pietiekami aizdomu izvirzīšanai vai arī personas saukšanai pie kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (KL 195. pants un KL 314. pants) un vienlaikus ir pierādījis visticamāk mantas (tostarp noziedzīgi iegūtu līdzekļu) noziedzīgo izcelsmi, un ja vien persona ticami neizskaidro vai nepamato finanšu līdzekļu vai citas mantas likumīgo izcelsmi, tiek uzskatīts (prezumēts) par pierādītu,

---

⁷⁴ Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LV likums. Pieņemts 21.11.2019. [22.05.2021.]

ka finanšu līdzekļiem vai citai mantai visticamāk ir noziedzīga izcelsme. Jaunā fakta legālā prezumpcija ir attiecināma vien uz personām, kuras tiek turētas aizdomās un turpmāk sauktas pie kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.⁷⁵

Profesore K.Strada-Rozenberga, komentējot fakta legālās prezumpcijas kā tādas, norāda, ka būtībā “tie ir fakti, kuri var sašaurināt pierādīšanas priekšmetu, ja vien kāds no dalībniekiem pret to patiesumu neiebilst. Šo faktu esamība ir pamats neveikt to pierādīšanu. Tomēr, tā kā KPL tie konstruēti kā “prezumpcijas”, t.i., pieņēmumi, to patiesums nav “galīgs”, bet gan sākotnēji pieņemts, kas var tikt atspēkots. Līdz ar to, ja kāds no procesa dalībniekiem šo faktu patiesumu apstrīd, tie atkal tiek iekļauti pierādīšanas priekšmetā.”⁷⁶

Paturot prātā tikko pausto, ka prezumēts fakts, ko kāds no procesa dalībniekiem apstrīd, atkal tiek iekļauts pierādīšanas priekšmetā, jāsecina, ka 125.panta trešajā daļā ietvertais formulējums “(..) ja kriminālprocesā iesaistītā persona nespēj ticami izskaidrot (..)” jau pats par sevi dubulto fakta legālās prezumpcijas kā tādas saturu.

Līdzīgi arī ir izteikts viedoklis, ka jaunajai prezumpcijai nav nekādas tiesiskas nozīmes, jo prezumpcijas priekšnoteikums, ka pierādījumu kopumam jādod pamatu pieņēmumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme, jau pats par sevi ietver apgalvojumu, ka kaut kas jau ir pierādīts atbilstoši Kriminālprocesa likuma 124. panta sestajai daļai.⁷⁷

Vēl sagatavojot likumprojektu, kas ietver jaunās fakta legālās prezumpcijas piemērošanu, risinājās plašas diskusijas arī Saeimas Juridiskās komisijas Krimināltiesību politikas apakškomisijā. Tā, piemēram, Tieslietu ministrijas Krimināltiesību departamenta direktore Indra Gratkovska apakškomisijas sēdes laikā norādīja, ka Tieslietu ministrija neatbalsta piedāvātos grozījumus, jo tā pēc būtības ir tieša vainas prezumpcija. “Fakts, ka persona tiek turēta aizdomās vai apsūdzēta par legalizāciju (par darbībām), nevar būt par pamatu *a priori* prezumpcijai, ka manta ir noziedzīgi iegūta, turklāt šajā piedāvājumā izkrīt valsts pienākums pierādīt mantas noziedzīgo izcelsmi.”⁷⁸

---

⁷⁵ Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/975546D70032A290C22583FB00490334?OpenDocument> [aplūkots 22.04.2021.]

⁷⁶ Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 125. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. Kristīnes Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019. – 420.lpp

⁷⁷ Meikališa A., K.Strada-Rozenberga. Kriminālprocess. Raksti, 2015-2020. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2021. – 352.lpp

⁷⁸ Latvijas Republikas 13. Saeimas Juridiskās komisijas krimināltiesību apakškomisijas 2019.gada 14.maija sēdes protokols Nr.18. 2.lpp. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/312578214069f516c22583f5002d5cd5/\\$FILE/2019_05_14_8_30_JKKPA.pdf](http://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/312578214069f516c22583f5002d5cd5/$FILE/2019_05_14_8_30_JKKPA.pdf) [23.05.2021.]

Taisnības labad gan jāpiemin, ka šāds viedoklis izskanēja vēl pirms galīgās normas redakcijas, kad tajā nebija paredzēts priekšnoteikums, ka pierādījumu kopumam jādod pamatu pieņemumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme.

Ņemot vērā šādu svārstību starp izskatītajām redakcijām, nākas secināt, ka likumdevējs, sākotnēji normu piedāvājot pirmsšķietami neatbilstošu kriminālprocesa pamatprincipiem, bet pēc tam pieņemot redakciju bez tiesiskas nozīmes, ir no vienas galējības nonācis pie citas.

Pretrunas kontekstā ar nevainīguma prezumpciju ir aplūkotas atsevišķos Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos. Lietā *Salabiaku pret Franciju* tiesa ir vērtējusi legālo fakta prezumpciju Eiropas Cilvēktiesību aizsardzības konvencijas 6.panta 2.punkta (nevainīguma prezumpcija) kontekstā. Šajā lietā tiesa ir noteikusi, ka minētā konvencija neaizliedz fakta legālās prezumpcijas piemērošanu. Taču tā uzliek dalībvalstīm pienākumu iekļauties noteiktās robežās, to piemērojot kriminālprocesā. Tiesai ir jāpiemīt spējai vērtēt pierādījumus arī fakta legālās prezumpcijas piemērošanas gadījumā, citādi tas būtu pretstatā ar nevainīguma prezumpcijas saturu, kā arī valstīm ir jāaizsargā aizsardzības tiesības.⁷⁹

Šāds apgalvojums autora ieskatā arī sasaucās ar atrunu, ka prezumpcija ir piemērojama tiktāl, cik pret tajā prezumēto neiebilst kriminālprocesā iesaistītā persona.

Iekļaušanos noteiktās robežās, piemērojot fakta legālo prezumpciju, kā pienākumu Eiropas Cilvēktiesību tiesa min arī lietā *Janosevic pret Zviedriju*. Šajā gadījumā tiesa vērtēja vai samērīguma princips ir ievērots attiecībā pret fakta legālo prezumpciju lietā par pārkāpumiem nodokļu iekasēšanas kārtībā. Zviedrijas tiesību sistēma pieļauj piemērot prezumpciju, kuras atspēkošanas pienākums gulstas uz aizstāvības pusi, šajā gadījumā – nodokļu maksātāju. Šajā gadījumā jāpiemin gan, ka attiecīgā norma paredz arī zināmas aizstāvības tiesības, kas balstās uz subjektīviem apsvērumiem. Tāpat tiesa atzina, ka valsts nodokļu iekasēšanas intereses ir tādas aizsardzības vērtas, kas pieļauj piemērot fakta legālo prezumpciju.⁸⁰

3.2. Mantas atzīšana par noziedzīgi iegūtu

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas lietās centrālais priekšmets ir noziedzīgi iegūta manta. Bez šādas mantas pastāvēšanas faktiski būtu vērojama tikai “dīvaina” līdzekļu plūsma,

---

⁷⁹ ECT 07.10.1988. spriedums lietā *Salabiaku v France* (iesnieguma Nr. 10519/83)

⁸⁰ ECT 23.07.2002. spriedums lietā *Janosevic v Sweden* (iesnieguma Nr. 34619/97)

piemēram, no viena komersanta uz otru, taču šādas darbības bez mantas atzišanas par noziedzīgi iegūtu pašas par sevi nav krimināli sodāmas.

Kā minēts iepriekšējā nodaļā, tad, lai atvieglotu kriminālprocesa gaitu lietās par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, ir it kā paredzēta prezumpcija, ka līdzekļi, ar kuriem ir veiktas legalizēšanas darbības, ir noziedzīgi iegūti. Taču, kā minēts, šī prezumpcija pati par sevi ietver to, ka šo līdzekļu izcelsme ir jau iepriekš pierādīta.

Pamatā mantu par noziedzīgi iegūtu var atzīt, kad ir galīgais nolēmums kriminālprocesā, kurā tiek lemts jautājums par personas vainīgumu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.⁸¹ Kriminālprocesa likuma 27. nodaļa regulē kārtību rīcībai ar noziedzīgi iegūtu mantu. Šis pamatprincips ietverts tās 356. pantā, kas paredz, ka mantu par noziedzīgi iegūtu var atzīt ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu vai prokurora lēmumu par kriminālprocesa pabeigšanu.⁸²

Izņēmumi no šā principa ir meklējami, ja nepieciešams mantu atzīt par noziedzīgi iegūtu pirmstiesas kriminālprocesa laikā. Šāda kārtība regulēta Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā, un šāda atsevišķa procesa uzsākšana var tikt īstenota, ja pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka manta, kura izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu, vai ja objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā) nav iespējama vai tas var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus.⁸³

Šādi gadījumi piemērojami arī procesos par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Atbilstīgi šādai Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā paredzētajai kārtībai, procesa virzītājs, pastāvot minētajiem nosacījumiem, pieņem lēmumu uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, sagatavo attiecīgo lēmumu un informē ar mantu saistītās personas. Pēc lēmuma saņemšanas tiesnesis nosaka tiesas sēdes laiku un vietu, un tiesas sēdē izlemj vai manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu, vai ir zināms mantas īpašnieks vai valdītājs, vai kādai personai ir tiesības uz mantu un rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu.⁸⁴

Kā minēts jau darba sākumā, ja līdz 2017.gada vasarā veiktajiem grozījumiem Kriminālprocesa likumā⁸⁵, 124.pantā bija iekļauta norāde tikai uz vienu iespējamu pierādīšanas standartu – ārpus saprātīgām šaubām, tad tālākie grozījumi atzīst vēl vienu pierādīšanas standartu – iespējamības pārsvars. Standarts “ārpus saprātīgām šaubām” tieši sakrīt ar

---

⁸¹ Stukāns J. Promocijas darbs “Mantas atzišanas par noziedzīgi iegūtu tiesiskais regulējums un tā piemērošanas problemātika”. 2019, 78.lpp. Pieejams: https://www.rsu.lv/sites/default/files/dissertations/Stukans_promocijas_darbs_LV.pdf [aplūkots 24.05.2021.]

⁸² Kriminālprocesa likuma 356.pants: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [22.05.2021.]

⁸³ Kriminālprocesa likuma 626.pants: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [22.05.2021.]

⁸⁴ Kriminālprocesa likuma 59. nodaļa: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [22.05.2021.]

⁸⁵ Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LV likums. Pieņemts 22.06.2017. [22.05.2021.]

nevainīguma prezumpcijas pamatnostādņem, kas minētas Kriminālprocesa likuma 19.pantā, un arī šobrīd ir noteicošais pierādīšanas standarts kriminālprocesā. Atzīstams, ka atbilstoši no nevainīguma prezumpcijas izrietošajai pamatnostājai par pierādīšanas pienākumu, šis standarts pamatā attiecināms uz tiem procesa dalībniekiem, uz kuriem gulstas tā sauktais pilnais pierādīšanas pienākums pamatot apgalvojumu patiesumu, t.i., uz procesa virzītāju pirmstiesas procesā un apsūdzības uzturētāju iztiesāšanā.⁸⁶

Kā nesenākie grozījumi Kriminālprocesa likumā attiecībā uz pierādīšanas priekšmeta un standarta tiesisko saturu veikti 2019.gada novembrī, veicot izmaiņas Kriminālprocesa likuma 124. panta divās daļās – tā sestajā daļā, kurā noteikta pieminētā samazinātā pierādīšanas standarta piemērošana, un septītajā daļā, kurā iekļautas īpašas norādes par pierādāmiem faktiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas lietās. Minētās daļas izteiktas šādā redakcijā:

“6) Kriminālprocesā un procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme;

7) Lai pierādītu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, nav nepieciešams pierādīt, konkrēti no kura noziedzīgā nodarījuma līdzekļi iegūti.”⁸⁷

Līdz ar 2019.gada novembra grozījumiem, pierādīšanas standarta “iespējamības pārsvars” pielietojums tika paplašināts. Ja līdz 2019.gada vasaras grozījumiem t. s. samazinātais pierādīšanas standarts bija attiecināts vienkārši uz “pierādīšanas priekšmetā ietilpstošiem apstākļiem attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi”, tad pēc grozījumu veikšanas norāde papildināta, to izsakot “kriminālprocesā un procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi”.⁸⁸ Likumprojekta anotācijā par šo grozījumu veikšanas nepieciešamību ir norādīts – “KPL 124. panta sestajā daļā ir nepieciešams skaidri noteikt, ka zemāks pierādīšanas standarts attiecībā uz mantas izcelsmes pierādīšanu ir piemērojams gan kriminālprocesā, kura ietvaros persona tiek saukta pie kriminālatbildības, gan arī procesā par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu. Turklāt ir jāievēro, ka zemāks pierādīšanas standarts attiecībā uz mantas izcelsmes pierādīšanu ir piemērojams ne vien gadījumos, kad nodarījums kvalificēts saskaņā ar KL 195. pantu, bet arī

---

⁸⁶ Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 124. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. Kristīnes Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019. – 418.lpp

⁸⁷ Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LV likums. Pieņemts 21.11.2019. [22.05.2021.]

⁸⁸ Strada-Rozenberga K. Vispārīgs ieskats jautājumos, ko rada 21.11.2019. Grozījumi Kriminālprocesa likumā Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 193.lpp

kvalificējot izdarīto saskaņā ar citiem Krimināllikuma pantiem, proti, paplašinot normas darbības tvērumu”.⁸⁹

Vislielākās pretrunas izraisa anotācijā minētais, ka “zemāks pierādīšanas (pierādījumu) standarts attiecībā uz mantas izcelsmes (legalitātes) pierādīšanu, vērtējot noziedzīgā nodarījuma sastāva elementus (pazīmes), ir pieļaujams un leģitīms risinājums, jo attiecībā uz pārējām noziedzīgā nodarījuma sastāva elementiem (pazīmēm) vēl joprojām saglabājas KPL 124. panta piektajā daļā ietvertais pierādīšanas standarts "ārpus saprātīgām šaubām", tādējādi nepārkāpjot nevainīguma prezumpcijas principu.”⁹⁰

Faktiski tiek uzskatīts, ka līdz grozījumu veikšanai 2019. gadā samazinātais pierādīšanas standarts nebija attiecināms uz noziedzīga nodarījuma sastāva pierādīšanu, taču, mainoties politiskajai nostājai, ir pieņemami, ka samazinātais standarts var tikt attiecināts arī uz noziedzīga nodarījuma sastāva elementiem.⁹¹

Kā jau norādīts, ar 2019.gada novembra Kriminālprocesa likuma grozījumiem šī likuma 124. pantā notika vēl vienas izmaiņas. Proti, šī panta septītā daļa tika precizēta un šobrīd izteikta šādi: “Lai pierādītu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, nav nepieciešams pierādīt, konkrēti no kura noziedzīgā nodarījuma līdzekļi iegūti.” Likumprojekta anotācijā attiecībā uz šiem grozījumiem norādīts, ka “Kriminālprocesa likuma 124. panta septītajā daļā ir paredzēts, ka, lai pierādītu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, ir jāpierāda, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, bet nav nepieciešams pierādīt, konkrēti no kura noziedzīgā nodarījuma līdzekļi iegūti. Šīs tiesību normas mērķis ir noteikt, ka nav nepieciešams pierādīt, izdarot kuru konkrēto noziedzīgo nodarījumu, persona ir ieguvusi konkrētos noziedzīgi iegūtos līdzekļus. Lingvistiskā konstrukcija “lai pierādītu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, jāpierāda, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti” ir neviennozīmīgi interpretējama, kas sarežģī tās piemērošanu, jo īpaši gadījumos, kad persona tiek saukta pie kriminālatbildības pēc Krimināllikuma 195. pantā un 314. pantā ietvertā sastāva bez kopības ar predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, tas ir, *stand alone* gadījumos (KL 195. panta un 314. panta piemērošanas autonomais gadījums). Lai nodrošinātu precīzu tiesību normas piemērošanu, atbilstoši tās ieviešanas mērķim, no KPL 124. panta

---

⁸⁹ Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/975546D70032A290C22583FB00490334?OpenDocument> [aplūkota 22.04.2021.]

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Strada-Rozenberga K. Vispārīgs ieskats jautājumos, ko rada 21.11.2019. grozījumi Kriminālprocesa likumā. Grām.: Kriminālprocess. Raksti, 2015-2020. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2021. – 345-346.lpp

septītās daļas ir piedāvāts izslēgt vārdus “jāpierāda, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, bet”, tas ir, pilnveidojot normas piemērošanu arī *stand alone* gadījumos.”⁹²

Tiek pausts uzskats, ka tādējādi redzams, ka faktiski veiktie grozījumi nemaina būtību, jo likumdevēja griba bijusi vien precizēt normas redakciju, lai izslēgtu lingvistiskās konstrukcijas “nevienveidīgu interpretējumu”. Līdz ar to, pierādot Krimināllikuma 195. panta sastāvu esamību, joprojām ir jāpierāda, ka darbības ir notikušas ar “noziedzīgi iegūtiem” līdzekļiem, taču nav noteikti jāpierāda, tieši precīzi kura noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rezultātā šie līdzekļi iegūti.⁹³

Šāda pieeja arī būtu saskaņā ar Varšavas konvencijas 9.panta 6.punktā pausto, ka ir jāpierāda, ka līdzekļi ir iegūti, izdarot predikatīvu noziedzīgu nodarījumu, taču nav nepieciešams precizēt, kuru noziedzīgu nodarījumu. Autora ieskatā šāda nosacījuma piemērošana varētu būt salīdzinoši vienkāršāka, kad persona, no kuras ir nākuši līdzekļi, ir bijusi notiesāta par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem, un tad šajā gadījumā nav nepieciešams konkretizēt no kura nodarījuma tieši ir cēlušies līdzekļi.

3.3. Mantas noziedzīgas vai likumīgas izcelsmes pierādīšanas pienākums un tā pārņemšanas pieļaujamība

2019.gada novembra grozījumi paši par sevi pēc būtības neievieša lielas gramatiskas izmaiņas Kriminālprocesa likuma tekstā. Kriminālprocesa likuma 126. panta 3.¹ daļa tika papildināta ar norādi par konkrētām sekām, kas rodas, ja persona noteiktā termiņā nesniedz ziņas par mantas izcelsmes likumību. Proti, tika precīzi noteikts, ka sekas mantas legālu izcelsmi apliecināšanai ir liegums saņemt atlīdzību par kaitējumu, kas tai nodarīts saistībā ar kriminālprocesā noteiktajiem ierobežojumiem rīkoties ar šo mantu. Savukārt Kriminālprocesa likuma 356. pantā ir noteikts termiņš personas tiesībām iesniegt ziņas par mantas izcelsmes likumību – 45 dienu laikā no paziņojuma saņemšanas par to, ka ir izteikts pieņēmums, ka manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu. Sākotnēji var šķist, ka veiktās izmaiņas ir tikai virspusējas, tomēr, tajās iedziļinoties nedaudz vairāk, jāatzīst,

---

⁹² Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/975546D70032A290C22583FB00490334?OpenDocument> [aplūkots 22.04.2021.]

⁹³ Strada-Rozenberga K. Vispārīgs ieskats jautājumos, ko rada 21.11.2019. Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 195.-196.lpp

ka tās rada pāris būtiskus jautājumus, secinājumus, kā arī joprojām ļauj uzturēt atklātu diskusiju par pāris nozīmīgiem aspektiem, kuri jau bija problemātiski līdz grozījumu izdarīšanai un nav zaudējuši aktualitāti arī pēc minēto grozījumu izdarīšanas.⁹⁴

Ir redzams, ka līdz ar grozījumu veikšanu par termiņa paredzēšanu pienākumam iesniegt ziņas par mantas likumīgo izcelsmi faktiski tiek nostiprināta personas disciplinēšana, jo šī termiņa neievērošanas sekas ir tikai zaudētas tiesības saņemt kaitējuma atlīdzību.

Taču būtiskākais šī darba tēmas kontekstā ir, ka faktiski ar 2019.gada novembra grozījumu attiecīgā papildinājuma ieviešanu Kriminālprocesa likuma 126. panta 3.¹ daļā likumdevējs noteica saturu tam, ko īsti saprast ar “pienākumu pierādīt” Kriminālprocesa likuma 126. panta 3.¹ daļas izpratnē.

Tiesību literatūrā atzīts, ka ar to jāsaprot “ticamu ziņu iesniegšana” kā tas izriet no minētās panta daļas otrā teikuma un nekas vairāk, tā nav pierādīšana tās pilnā apmērā Kriminālprocesa likuma 123. panta izpratnē.⁹⁵ Turpmāk tiks apskatīt, kam un kurā brīdī šis pienākums ir piekritīgs.

Var atzīt, ka nav skaidri noteiktas robežas pierādīšanas pienākuma, lai arī daļēja, pārņemšanai. Proti, ja šāds pierādīšanas priekšmeta pārņemums tiek īstenots ikvienā situācijā, tas var rezultēties ar nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu. Lai uzskatāmi demonstrētu tā iespējamību, Dr.iur. Strada-Rozenberga konstruē piemēru: “Teiksim, persona tiek atzīta par aizdomās turēto zādzības izdarīšanā. Tverot Kriminālprocesa likuma 126. panta 3.¹ daļā paredzēto pienākumu pārāk plaši, varētu atzīt, ka līdz ar to viņai jāpierāda, ka konkrēto mantu nav zagusi un, ja viņa to nedara, tad pieņemams, ka zādzība notikusi. Tomēr tā būtu kļūdaina, nevainīguma prezumpcijai pretēja pieeja.”⁹⁶

Līdz ar šādu piemēru loģisks būtu secinājums, ka likumdevējs nav vēlējis attiecināt pienākuma pārņemšanu uz jautājuma lemsšanu par personas vainīgumu vai nevainīgumu konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, jo kā minēts iepriekš, tas var rezultēties nevainīguma prezumpcijas pārkāpšanā. Tādējādi tiesību doktrīnā secināts, ka pārņemšana var tikt izmantota tikai attiecībā uz tā sauktās prezumētās noziedzīgi iegūtās mantas institūtu, kad sākotnēji tiek izteikts pieņēmums, ka manta ir noziedzīgi iegūta. Šāds pieņēmums var tikt izteikts, inkriminējot personai kāda konkrēta nozieguma izdarīšanu, vai piemērojot prezumpciju par

---

⁹⁴ Strada-Rozenberga K. Vispārīgs ieskats jautājumos, ko rada 21.11.2019. grozījumi Kriminālprocesa likumā. Grām.: Kriminālprocess. Raksti, 2015-2020. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2021. – 348 - 349.lpp

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Ibid.

viņas mantas nelikumīgu izcelsmi Krimināllikuma 70.¹¹ panta otrajā un trešajā daļā paredzētajos gadījumos vai Kriminālprocesa likuma 125.panta 3.daļā paredzētajā gadījumā.⁹⁷

Autora ieskatā 126.panta trešajā prim daļā minētā “ticamu ziņu iesniegšana” paskaidro konkrēto pienākumu veikt pierādīšanu, un attiecībā uz aizstāvības pusi nevar tikt attiecināts pienākums pierādīt “ārpus saprātīgām šaubām”.

Brīdis, no kura rodas personas pienākums pierādīt jeb sniegt ticamas ziņas par mantas likumīgo izcelsmi, izteikts Kriminālprocesa likuma 356. panta 5. daļa, kurā norādīts, ka personai šis pienākums rodas 45 dienu laikā no procesa virzītāja paziņošanas brīža par to, ka izteikts pieņēmums par mantas izcelsmes noziedzīgumu.

Līdz 2019.gada novembra Kriminālprocesa likuma grozījumu spēkā stāšanās brīdim tika formulēts, ka šis pienākums rodas no brīža, kad personas tiesības rīkoties ar mantu ir ierobežotas. Konkrēta paziņojuma saņemšana ievieš zināmu skaidrību. Tomēr, ja līdz šim varēja teikt, ka pieņēmums par mantas izcelsmes iespējamu noziedzīgumu rodas ar brīdi, kad ierobežota personas brīva rīcība ar to, tad šobrīd normas vārdiskā tekstā tas vairs neparādās. Tā kā tur nav sasaistes ar aresta uzlikšanu mantai u. tml., tad normas teksts formāli ļauj procesa virzītājam izsniegt personai paziņojumu par jebkāda pieņēmuma izteikšanu par iespējamu mantas noziedzīgumu.

Profesore Strada-Rozenberga norāda, ka koncentrēšanās uz aresta uzlikšanu mantai kā šī pienākuma rašanās pamatu arī nebūtu atzīstama par pamatotu, jo piešķirtu mantas arestam neatbilstošu tiesisku nozīmi, kā arī tas var tikt patvaļīgi izmantots.⁹⁸

Taču arī pieņēmums īsti nevar tikt pielīdzināts tam pārliecības līmenim, kas nepieciešams, lai mantu uzskatītu par noziedzīgi iegūtu. Kā minēts iepriekš šajā darbā, lai personai rastos pienākums pierādīt mantas izcelsmi, vispirms ir jābūt izteiktam apgalvojumam par to no procesa virzītāja vai apsūdzības uzturētāja puses. Un šeit nākas atgriezties pie likumdevēja paustās atziņas, ka samazinātais pierādīšanas standarts ir pieļaujams, lai atzītu tikai vienu no nodarījuma sastāva pazīmēm – mantas noziedzīgo izcelsmi.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *Telfner v. Austria* ir atzinusi, ka pierādīšanas pienākums ir apsūdzības uzturētāja pusē, un jebkuras šaubas ir tulkojamas par labu apsūdzētajam.⁹⁹ No

---

⁹⁷ Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 126. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. Kristīnes Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019. – 427.lpp

⁹⁸ Strada-Rozenberga K. Vispārīgs ieskats jautājumos, ko rada 21.11.2019. Grozījumi Kriminālprocesa likumā Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 198.lpp

⁹⁹ ECT 20.03.2001. spriedums lietā Telfner pret Austriju (Iesnieguma Nr.33501/96)

minētā izriet, ka pierādīšanas pienākumu, kuru veic apsūdzības uzturētājs, ir jāveic atbilstoši augstākajam pierādīšanas standartam “ārpus saprātīgām šaubām”.

Savukārt, kad šāds pārliecības līmenis ir gūts, procesa virzītājs var prasīt sniegt informāciju, kas atspēkos šādu pārliecību. Par labu šādam apgalvojumam liecina Eiropas Cilvēktiesību tiesas skaidrojums par tiesību uz taisnīgu tiesu saturu, kas nosaka, ka aizstāvības pusei var tikt uzlikts pienākums sniegt paskaidrojumu pēc tam, kad procesa virzītājs ir attiecīgu izteicis apgalvojumu.¹⁰⁰

No minētā autors secina, ka Kriminālprocesa likuma 356. panta piektajā daļā paredzētais pienākums sniegt ziņas ir likumīgs tikai pie konkrētiem priekšnoteikumiem, tādējādi, kā minimums lingvistiski, norma ir neatbilstoša.

Tāpat autors pievienojas Profesores Stradas-Rozenbergas viedoklim, ka visatbilstošāk būtu noteikt to pierādījumu apjomu, pie kura savākšanas procesa virzītājs ir tiesīgs izteikt tādu pieņēmumu par mantas iespējamu noziedzīgumu, kas rada personai pienākumu pamatot mantas izcelsmi. Līdzības šādai pieejai meklējamas Kriminālprocesa likuma 59.pantā, kur attiecībā uz personu izteiktie pieņēmumi ir sagrupēti atkarībā no iegūtajiem pierādījumiem. Šādā gadījumā gan būtu nepieciešams arī pārskatīt Kriminālprocesa likuma 124.panta sestajā daļā paredzētā pierādīšanas standarta leģitimitāti.

Tāpat Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 30.pantā noteikts, ka minētā likuma subjektiem, tostarp kredītiestādēm, jāziņo Finanšu izlūkošanas dienestam par katru aizdomīgu darījumu, kā arī līdzekļiem, kas rada aizdomas, ka tie iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā. Autora ieskatā, šo darījumu tālākai izvērtēšanai un lēmumam uz tajos aprakstīto faktu pamata izteikt pieņēmumu par līdzekļu izcelsmi, ir īpaša nozīme taisnīgu krimināltiesisko attiecību noregulēšanā, un šeit nepieciešams vērtēt minētā ziņojuma nozīmi kā pierādījumu. Citādi, pieņēmuma izteikšanas rezultātā uzliktais pienākums sniegt ziņas, bez stingriem priekšnoteikumiem var tikt skatīta kā neatbilstoša iejaukšanās personas dzīvē.

Vērtīgas atziņas sniegtas ECT spriedumā lietā Zschüschen v. Belgium¹⁰¹. Konkrētajā lietā Nīderlandes pilsonis C. Beļģijas bankā atvēra kontu un vairākās reizēs tajā iemaksāja 75 000 eiro. Pēc bankas sniegtā ziņojuma tika sākts kriminālprocess par naudas atmazgāšanu. Sākotnēji

---

¹⁰⁰ ECHR Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. 71.lpp. Pieejams: https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_criminal_eng.pdf [24.05.2021.]

¹⁰¹ The court declares ill-founded complaints about fairness of proceedings against a man convicted of money laundering. Pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=003-5734689-7285182&filename=Decision%20Zsch%C3%BCschen%20v.%20Belgium%20-%20criminal%20proceedings%20for%20money%20laundering.pdf> [24.05.2021.]

C. naudas gūšanu izskaidroja ar nedeklarētu darbu, nenorādot darba devēju, taču pēc tam izmantoja tiesības klusēt. Tiesa piesprieda C 10 mēnešu cietumsodu, naudas sodu, kā arī konfiscēja 75 000 eiro. C. uzskatīja, ka ir pārkāptas viņa tiesības tikt uzskatītam par nevainīgu, tiesības klusēt un tiesības uz aizstāvību. ECT nekonstatēja Eiropas Cilvēktiesību Konvencijas pārkāpumus, jo tiesa secināja, ka notiesājošais spriedums noteikti nebalstījās tikai vai būtībā uz personas klusēšanu. Vietējās tiesas bija guvušas pārliecinošu pierādījumu kopumu par naudas izcelsmi - Nīderlandē reģistrēti vairāki ar narkotikām saistīti pārkāpumi, citu legālu ienākumu avotu neesamība. Autora ieskatā jāpievērš uzmanība faktam, ka reģistrēti bija vairāki ar narkotikām saistīti pārkāpumi. Šī ir situāciju, kuras ietvaros loģiski nebūtu nepieciešams pierādīt no kura konkrēti noziedzīga nodarījuma ir iegūti līdzekļi.

C. atteikšanās sniegt paskaidrojumus par naudas izcelsmi tikai apstiprināja šos pierādījumus. Arī no šīs lietas var gūt apstiprinājumu Eiropas Cilvēktiesību tiesas skaidrojumam par tiesību uz taisnīgu tiesu saturu, ka likums (un starptautiskie cilvēktiesību dokumenti) neliedz aicināt aizdomās turēto personu sniegt skaidrojumu par savas mantas izcelsmi. Klusēšana vai melošana tāpat var tikt izmantota par pierādījumu vai, drīzāk, par citu pierādījumu ticamības apstiprinājumu (palīg fakts). Attiecībā uz melošānu tas ir apstiprināts arī lietā *KOK v the Netherlands*, kur tiesa norāda, ka apsūdzētajam negatīvi secinājumi var tikt izdarīti no apsūdzētā apgalvojumiem, kas izrādījušies nepatiesi.¹⁰² Taču notiesāšanai ir nepieciešams gūt pārliecinošus pierādījumus par naudas izcelsmi, un kā redzams konkrētajā lietā, tad šādi pierādījumi tika savākti pirms pierādīšanas pienākums tika pārņemts uz C.

Citu valstu regulējumu pierādīšanas pienākuma pārņemšanai var tikt izmantots Norvēģijas piemērs. Tā piemēram, Norvēģijas Kriminālkodeksa 68.pants paredz pierādīšanas pienākuma pārņemšanu uz apsūdzēto paplašinātās konfiskācijas gadījumos. Taču šeit uzsverams, ka paplašināto konfiskāciju piemēro tikai atsevišķos gadījumos. Kā noteikts minētajā pantā, tad to var piemērot tikai tajos gadījumos, kad persona ir atzīta par vainīgu predikatīvā noziedzīgā nodarījumā, kura rezultātā iegūti ievērojami līdzekļi, un persona ir paveikusi noziegumu, par kuru piemērojama brīvības atņemšana uz vismaz sešiem gadiem vai arī persona ir paveikusi noziegumu, par kuru piemērojama brīvības atņemšana uz vismaz diviem gadiem un persona piecu gadu laikā pēc nozieguma paveikšanas ir atzīta par vainīgu citā noziedzīgā nodarījumā, kura rezultātā iegūti ievērojami līdzekļi.¹⁰³

---

¹⁰² ECT lēmums par lietas piekritību lietā KOK pret Nīderlandi (Iesnieguma Nr.43149/98)

¹⁰³ Lov om straff [Norvēģijas Kriminālkodekss]. Pieejams: https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1 [aplūkots 26.04.2021.]

Mantas likumīgas izcelsmes pierādīšanu paredz arī Dānijas Kriminālkodeksa 76.^a panta ceturtnā daļa¹⁰⁴, un priekšnosacījumi mantas konfiskācijai ir līdzīgi kā Norvēģijas Kriminālkodeksā, taču atšķirībā no tā Dānijā, lai persona, uz kuru ir pārnests pierādīšanas pienākums, varētu pierādīt līdzekļu likumīgu izcelsmi, tā jāpierāda ārpus jebkādām šaubām.

Vērts pieminēt, ka minētais ir attiecībā tikai uz procesu par mantas konfiskāciju, kad persona jau ir atzīta par vainīgu noziedzīgā nodarījumā.

---

¹⁰⁴ Criminal code of Denmark [Dānijas Kriminālkodekss]. Pieejams: https://www.legislationline.org/download/id/6372/file/Denmark_Criminal_Code_am2005_en.pdf [aplūkots 26.04.2021.]

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Kriminālprocesa likuma 126. pantā ietvertais pierādīšanas pienākums tiešā veidā aptver tikai tā izpausmi nodrošināt apstiprinājumu faktiem, kas nepieciešami nolēmuma pieņemšanai, bet ne nolēmumu pamatošanas pienākumu.
2. Pierādīšanas pienākums var tikt nošķirts starp “galīgo pārliecināšanas pienākumu” un “jautājuma ierosināšanas pienākumu”, kur galīgajam pārliecināšanas pienākumam piekritīgais pierādīšanas standarts ir atšķirīgs starp pierādīšanas subjektiem, taču jautājuma ierosināšanas pienākuma gadījumā tiek piemērots pazeminātais pierādīšanas standarts.
3. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 5.pantā veiktie grozījumi, paredzot atbildību par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju arī tajos gadījumos, kad persona “apzināti pieļāva” līdzekļu noziedzīgo izcelsmi, ir veikts, lai pielāgotu regulējumu procesa virzītāja spējai to piemērot.
4. Ievērojot tēzē Nr.2 pausto, nepieciešams izvērtēt iespēju Krimināllikumā paredzēt atbildību par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, kas paveikta kā noziedzīgs nodarījums aiz neuzmanības.
5. Kriminālprocesa likums būtu pilnveidojams atbilstoši Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 4.panta trešajā daļā ietvertajiem priekšnoteikumiem, lai mantu atzītu par noziedzīgi iegūtu.
6. Kriminālprocesa likuma 125.panta trešajā daļā ietvertās prezumpcijas lingvistiskais formulējums atkārti fakta legālās prezumpcijas saturu kā tādu, kā arī tajā paredzētie priekšnoteikumi nerada tiesisku nozīmi.
7. Fakta legālās prezumpcijas piemērošana, lai aizsargātu tautsaimniecības intereses ir samērīga, taču prezumpcijas piemērošana nav absolūta. Lai netiktu aizskarta nevainīguma prezumpcija, tiesai ir jāvērtē pierādījumi arī prezumpciju piemērošanas gadījumā, ja kriminālprocesā iesaistītā persona iebilst pret prezumēto.

8. Kriminālprocesā joprojām saglabājas princips, ka attiecībā uz aizstāvības pusi nevar tikt attiecināts pienākums pierādīt “ārpus saprātīgām šaubām”.
9. Kriminālprocesa likuma 126. panta trešajā prim daļā paredzētais pierādīšanas pienākums attiecībā uz mantas izcelsmi ir leģitīms tikai tad, ja tas tiek pārnestas uz aizstāvības pusi, kad apsūdzētājs jau ir izvirzījis “ārpus saprātīgu šaubu” līmenī pamatotus apgalvojumus par mantas izcelsmi.
10. Kriminālprocesa 356. panta piektajā daļā ietvertais formulējums attiecībā uz vārdiem “izteikts pieņēmums” ir nepamatoti vispārīgs un būtu precizējams, nosakot to pierādījumu apjomu, kurus konstatējot personai rastos pienākums pierādīt mantas izcelsmi.

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

LITERATŪRA

1. FKTK: Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana. Pieejams: <https://www.fktk.lv/klientu-aizsardziba/noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-noversana/> [22.04.2021.]
2. Hamkova D. Komentārs Krimināllikuma 195. pantam. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa. U.Krastiņš, V.Liholaja, D.Hamkova. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016.
3. Juriss J. Promocijas darbs “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana”, 2012.
4. Krastiņš U. Nolūka saturs un būtība krimināltiesībās (uz krimināllikuma 195.panta regulējuma pamata), Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020.
5. Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums: Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000.
6. Leja M. Princips “šaubu gadījumā par labu personai” kriminālprocesā. Jurista vārds, 2020, Nr. 15, Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/276427-princips-saubu-gadijuma-par-labu-personai-kriminalprocesa/> [21.04.2021.]
7. Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2010. – 212.lpp
8. Radzeviča D. Pierādīšanas standarts fakta legālās prezumpcijas aspektā. Pieejams: https://www.journaloftheuniversityoflatvia.lv/fileadmin/user_upload/lu_portals/projekti/journaloftheuniversityoflatvia/No4/D_Radzevica.pdf [21.04.2021.]
9. Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 19. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. K. Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019.
10. Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 123. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. K. Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019.
11. Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 124. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. K. Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019.
12. K. Strada-Rozenberga. Komentārs Kriminālprocesa likuma 125. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. Kristīnes Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019.
13. Strada-Rozenberga K. Komentārs Kriminālprocesa likuma 126. pantam. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniskā monogrāfija prof. K. Stradas-Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019.
14. Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002.

15. Strada-Rozenberga K. Vispārīgs ieskats jautājumos, ko rada 21.11.2019. Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums, Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020
16. Stukāns J. Promocijas darbs “Mantas atzīšanas par noziedzīgi iegūtu tiesiskais regulējums un tā piemērošanas problemātika”. 2019. Pieejams: https://www.rsu.lv/sites/default/files/dissertations/Stukans_promocijas_darbs_LV.pdf [24.05.2021.]
17. Council of Europe: Moneyval publishes a report on Latvia. Pieejams: <https://www.coe.int/en/web/moneyval/-/moneyval-publishes-a-report-on-latvia> [22.04.2021.]
18. Diesen C. Beyond reasonable doubt, Standart of Proof and Evaluation of Evidence in Criminal Cases. Pieejams: <https://www.scandinavianlaw.se/pdf/40-7.pdf> [21.04.2021.]
19. European parliament: Countering Money Laundering by Criminal Law. Pieejams: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/api/stages/report/current/theme/area-of-justice-and-fundamental-rights/file/countering-money-laundering-by-criminal-law> [22.04.2021.]
20. Moneyval: Latvia, Fifth Round Mutual Evaluation Report Executive Summary. Pieejams: <https://rm.coe.int/summary-moneyval-2018-8-5th-round-mer-latvia/16808ce61c> [aplūkots 22.04.2021.]
21. The court declares ill-founded complaints about fairness of proceedings against a man convicted of money laundering. Pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=003-5734689-7285182&filename=Decision%20Zsch%20v.%20Belgium%20-%20criminal%20proceedings%20for%20money%20laundering.pdf> [24.05.2021.]

NORMATĪVIE AKTI

1. 1948. gada 10. decembra ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/lat.pdf [21.04.2021.]
2. ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieņemts Ņujorkā 16.12.1966. [21.04.2021.]
3. 1950. gada 4. novembra Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_LAV.pdf [21.04.2021.]
4. Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. Parakstīta Varšavā 19.05.2006. [22.05.2021.]
5. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2018/1673 par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu ar krimināltiesībām. Pieņemta 23.10.2018. [22.04.2021.]

6. Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [21.04.2021.]
7. Kriminālprocesa likums: LV likums. Pieņemts 21.04.2005.
8. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums: LV likums. Pieņemts 17.07.2008.
9. Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: LV likums. Pieņemts 04.02.2016. [22.05.2021.]
10. Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: LV likums. Pieņemts 22.06.2017. [aplūkots 22.04.2021.]
11. Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LV likums. Pieņemts 22.06.2017.
12. Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LV likums. Pieņemts 27.09.2018. [22.05.2021.]
13. Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LV likums. Pieņemts 21.11.2019. [22.05.2021.]
14. Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/E6029B526E16BE95C225821F0036067B?OpenDocument> [aplūkota 22.05.2021.]
15. Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/AB2871419A747C7FC2258011002DD2FA?OpenDocument> [aplūkota 22.05.2021.]
16. Likumprojekts “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” otrajam lasījumam. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/B49C9077720A3DB1C22582B400304B2D?OpenDocument> [aplūkots 22.05.2021.]
17. Likumprojekta “Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” priekšlikumi pirms trešā lasījuma. Pieejami: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/3B239B1CF9DBF91BC225808E0030EF5B?OpenDocument> [aplūkoti 23.05.2021.]
18. Latvijas Republikas 13. Saeimas Juridiskās komisijas krimināltiesību apakškomisijas 2019.gada 14.maija sēdes protokols Nr.18. 2.lpp. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/312578214069f516c22583f5002d5cd5/\\$FILE/2019_05_14_8_30_JKKPA.pdf](http://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/312578214069f516c22583f5002d5cd5/$FILE/2019_05_14_8_30_JKKPA.pdf) [23.05.2021.]
19. Criminal code of Denmark [Dānijas Kriminālkodekss]. Pieejams: https://www.legislationline.org/download/id/6372/file/Denmark_Criminal_Code_a_m2005_en.pdf [aplūkots 26.04.2021.]
20. Lov om straff [Norvēģijas Kriminālkodekss]. Pieejams: https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1 [aplūkots 26.04.2021.]

JURIDISKĀS PRAKSES MATERIĀLI

1. ECT 07.10.1988. spriedums lietā Salabiaku v France (iesnieguma Nr. 10519/83)
2. ECT 23.07.2002. spriedums lietā Janosevic v Sweden (iesnieguma Nr. 34619/97)
3. ECT 20.03.2001. spriedums lietā Telfner pret Austriju (Iesnieguma Nr.33501/96)
4. ECT lēmums par lietas piekritību lietā KOK pret Nīderlandi (Iesnieguma Nr.43149/98)
5. Eiropas Savienības tiesas 2012. gada 22. novembra spriedums lietā C-89/11 P. Pieejams:
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=130251&pageIndex=0&doclang=LV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=18618962>
[21.04.2021.]
6. Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 20.decembra lēmums lietā Nr.SKK-446/2012. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/3859> [aplūkots 22.04.2021.]
7. Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2020.gada 27.marta lēmums lietā Nr.SKK-58/2020. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/6166> [aplūkots 22.04.2021.]
8. ECHR Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. 71.lpp. Pieejams: https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_criminal_eng.pdf [24.05.2021.]
9. Tiesu prakse lietās par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un par izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Pieejams <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas> [aplūkots 22.04.2021.]